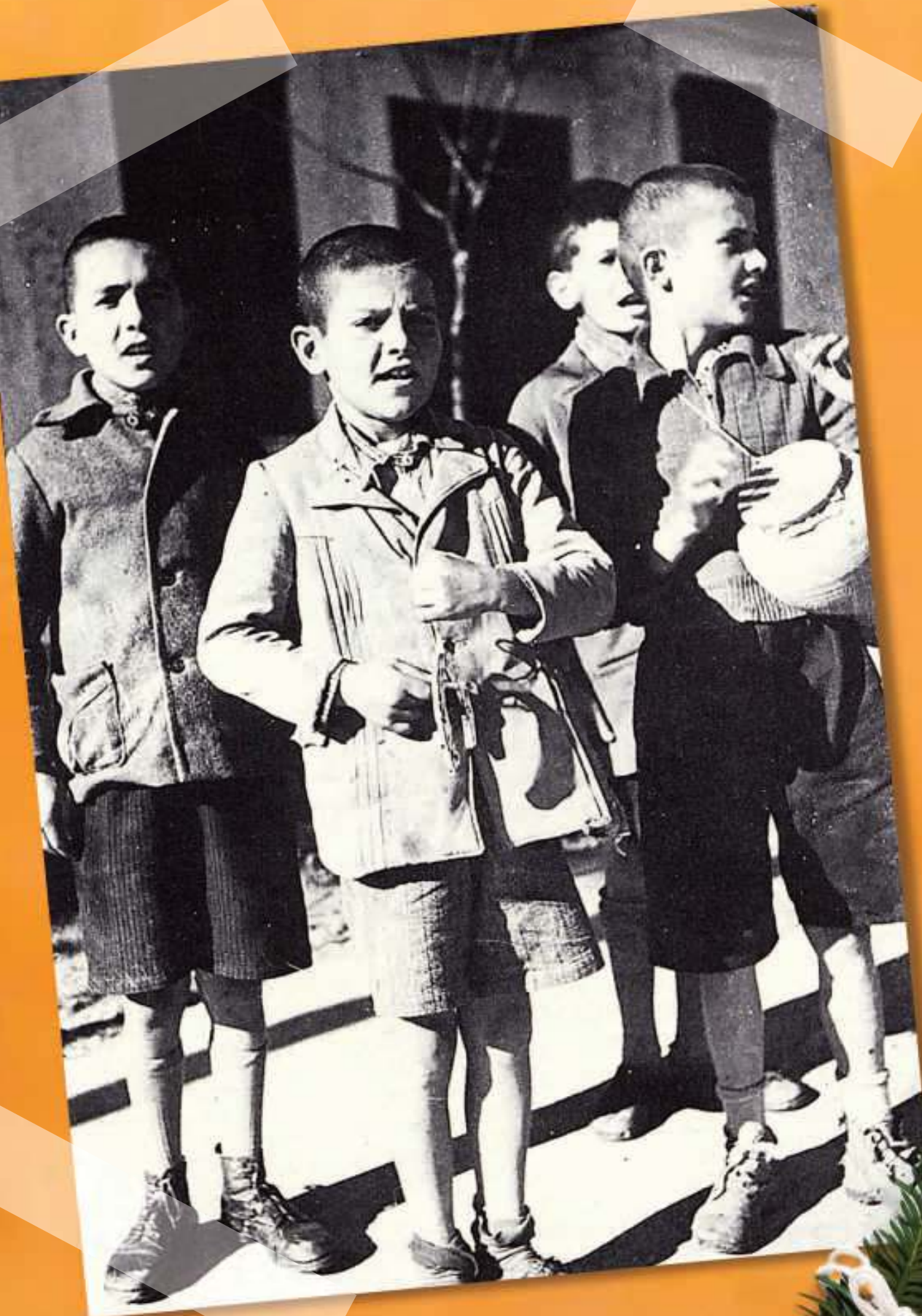

Χανιώτικα νέα

Χριστούγεννα 2019

“Ειδική έκδοση – αφιέρωμα”

«Χριστούγεννα, Πρωτούγεννα,
πρώτη γιορτή του χρόνου,
για βγέστε, δήτε, μάθετε,
που ο Χριστός γεννάται.

Γεννάται κι αναθρέφεται
με μέλι και με γάλα,
το μέλι τρων' οι γι' άρχοντες,
το γάλα οι αφεντάδες,
και το μελισσοβότανο,
λούζονται οι κυράδες...»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η πίστη, η ιστορία, οι "πρωταγωνιστές" των ημερών, η παράδοση

σελ. 3

Για του Χριστού τη Γέννηση, λέμε στην αφεντιά σας, πώς τη γιορτάζουν στα χωριά τα ξέρει η αρχοντιά σας

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΑΠ. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ

σελ. 4 - 5

Χριστουγεννιάτικες διαφημίσεις από τα παλιά...

σελ. 6 - 7

Χριστούγεννα στη Βηθλεέμ...

ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΛΥΜΑΚΗΣ

σελ. 8

Ο δαιμονάκος του Τυπογραφείου

σελ. 9

Χριστούγεννα στην Τεμα στη Δυτική Αφρική

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΒΑΣΙΛΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

σελ. 10 - 11

Το Μενού Χριστουγέννων

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ

σελ. 12

Λουλούδια και φυτά "σύμβολα" των Χριστουγέννων

σελ. 14

Το άστρο των Χριστουγέννων στο πέρασμα των αιώνων

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΤΣΑΥΤΗΣ

σελ. 16

Χριστούγεννα στο Λέχοβο Αμυνταίου

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΜΒΥΣΕΛΛΗΣ

σελ. 17

Χριστουγεννιάτικα ελληνικά έθιμα

σελ. 18 - 19

Χριστούγεννα στο γήπεδο 68 χρόνια πριν στα Χανιά

σελ. 20

Ιστορικά γεγονότα που "σημάδεψαν" τα Χριστούγεννα

σελ. 21

Ταινίες για τα Χριστούγεννα και "Μια υπέροχη ζωή"

σελ. 22 - 23

Μέρες γιορτινές, μέρες ευχών, μέρες αναστοχασμού, μα και μοναχικές για κάποιους. Μέρες που νιώθουμε την ανάγκη να δώσουμε μα και να πάρουμε, να θυμηθούμε μα και να ξεχάσουμε.

Μέρες γεμάτες συναισθήματα είναι τα Χριστούγεννα. Γιορτή βαθιά ριζωμένη στην παράδοσή μας.

Γιορτή θρησκευτική, το πνεύμα της οποίας δεν αφήνει ασυγκίνητο κανέναν. Αλλιώςτε η γέννηση του Χριστού σηματοδοτεί την ελπίδα για μια νέα αρχή.

Οψείς αυτής της μεγάλης γιορτής επιχειρούμε να παρουσιάσουμε μέσα από τις σελίδες αυτού του ενθέτου, μέσα στις οποίες "συναντιούνται" η παράδοση, η λαογραφία, ο πολιτισμός, η ιστορία, η θρησκεία, η επιστήμη, η γαστρονομία, η τέχνη, ο αθλητισμός.

Σελίδες μέσα από τις οποίες, μικροί - μεγάλοι, μπορούμε να βρούμε τη "σπίθα" για ν' ανάψει μέσα μας το... πυροτέχνημα των Χριστουγέννων.

Από τη Διεύθυνση και τους εργαζόμενους στα "Χανιώτικα νέα", Χρόνια καλά, Χρόνια πολλή, Χρόνια ευτυχισμένα!

Μικροί καλαντιστές. φωτογραφία από την έκδοση "Μουσικές στο Αιγαίο" (Επιμ. Λ. ΛΙΑΒΑΣ, Λ. ΜΠΡΑΤΖΙΩΤΗ), 1987, Υπουργείο Πολιτισμού

- Ελατο
- Δώρα
- Ζώνη
- Κράνος

Χανιώτικα νέα
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ | www.haniotika-nea.gr

ΟΔΗΓΗΣΗ
ΜΕ ΠΡΟΣΟΧΗ

Χανιώτικα νέα

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ:
ΧΑΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ -
ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ Α.Ε.

ΙΔΡΥΤΗΣ: Πάννης Ε. Γαρεδάκης

ΕΚΔΟΤΗΣ:
Μανώλης Α. Γαρεδάκης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:
Παρασκευάς Ν. Περάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ "
ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ":
Ελευθερία Μ. Κουμή

ΣΥΝΤΑΞΗ: Γιάννης Λυβιάκης,
Γάβνα Μαρουλοσφάκη

ΡΕΠΟΡΤΑΖ: Ηλίας Κάκανος,
Γιώργος Κώνστας, Δημήτρης
Μαριδάκης, Βασιλική Τωμα-
δάκη, Ελένη Φουντουλάκη

ΑΘΛΗΤΙΚΑ: Γιώργος Δρακάκης

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ:
Νεκτάριος Κακατσάκης

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:

Γεωργία Αδίκημενάκη,
Δέσποινα Βάλλα,
Νίκη Ξυφανταράκη

ΠΙΣΤΕΣ: Hussein Rajajiftikhar
Γιάννης Περάκης,
Γιώργος Στεφανάκης

ΣΥΝΤΑΞΗ:
Εμπορικό Κέντρο "Ερμής"
(Μπουνιαλή)
τηλ. 2821051003 - 6, fax
2821051007
e-mail: info@haniotika-nea.gr

ΓΡΑΦΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ:
Καραϊσκάκη 49
τηλ. 2821070563 - 6,
FAX 2821091900

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ:
Εύα Κουμή
τηλ.: 2821070.563 - 6,
FAX 2821091900
e-mail: ads@haniotika-nea.gr
www.haniotika-nea.gr

Τα Χριστούγεννα είναι η δεσποτική γιορτή της της εναθρωπήσεως του Υιού και Λόγου του Θεού. Με την ονομασία Δεσποτικές εορτές χαρακτηρίζονται όλες οι χριστιανικές εορτές που είναι αφιερωμένες στην ανάμνηση και τον επίγειο βίο του Ιησού Χριστού, σε αντιδιαστολή με τις Θεομητορικές εορτές που είναι αφιερωμένες στην Παναγία.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία γιορτάζει την γέννηση του Χριστού, η οποία ως ιστορικό γεγονός Ω τοποθετείται στο 747/6 από κτίσεως Ρώμης ή το 7/6 π.Χ. Το πιο γνωστό σημείο στην προσπάθεια προσέγγισης χρονολογικά της γέννησης του Ιησού, είναι ο θάνατος του Ηρώδη του Μεγάλου. Μπορεί να ειπωθεί με σχετική ακρίβεια ότι ο Ηρώδης πέθανε κατά το έτος 750 "από κτίσεως Ρώμης" (4 π.Χ.) ή λίγο πριν και στη συνέχεια κηρύχθηκε πένθος μιας εβδομάδας. Εφ' όσον ο Ιησούς, γεννήθηκε "εν ημέραις Ηρώδου του βασιλέως", πρέπει να γεννήθηκε σίγουρα πριν από το 750 "από κτίσεως Ρώμης" (4 π.Χ.) κατά το οποίο πέθανε ο Ηρώδης.

Σύμφωνα με παράδοση του 8ου αιώνα η οποία καταγράφεται στο έργο Περί της Γεννήσεως του Χριστού προς Ζαχαριαν τον Καθολικόν της Μεγάλης Αρμενίας του αρχιεπισκόπου Νικαίας Ιωάννη, στα αρχεία της Εκκλησίας της Ρώμης φέρεται να υπήρχε έγγραφο του ιστορικού και αγιολόγου, Ιωσήπου το οποίο καταδείκνυε ότι ο Ιησούς γεννήθηκε την 9η του μηνός Σαπέτ, που αντιστοιχεί στην 25η Δεκεμβρίου.

Επί Πάπα Ιουλίου Α' (337-352) τα Χριστούγεννα σταμάτησαν να γιορτάζονται μαζί με τα Θεοφάνεια και θεοπίσθησε ως επέτειος η 25η Δεκεμβρίου.

Η παράδοση θεωρεί ότι η αρχαιότερη ομιλία για τη γιορτή των Χριστουγέννων εκφωνήθηκε από τον Μέγα Βασίλειο στην Καισάρεια της Καππαδοκίας το έτος 376 μ.Χ. Μία από τις πολλές ερμηνείες για τον καθορισμό της 25ης Δεκεμβρίου ως ημερομηνίας εορτασμού, αναφέρεται στην επιθυμία του Χριστιανισμού να εξοβελίσει σημαντικές παγανιστικές (μη χριστιανικές) γιορτές που τηρούνταν εκείνον τον καιρό

Το χριστουγεννιάτικο δέντρο

Λέγεται ότι το πρώτο Χριστουγεννιάτικο δέντρο εμφανίστηκε το 1510 στη Ρίγα της Λετονίας. Θεωρείται όμως γερμανικό έθιμο που καθιερώθηκε στην περιοχή από τις αρχές του 17ου αιώνα ενώ από το 1880 άρχισαν να εξαγονται στην Αμερική τα πρώτα χριστουγεννιάτικα στολίδια από την Ευρώπη.

Χριστούγεννα

■ Η πίστη, η ιστορία, οι "πρωταγωνιστές" των ημερών, η παράδοση

Οι Τρεις Μάγοι σε βυζαντινό ψηφιδωτό στη νέα βασιλική του Αγίου Απολλινάριου, στη Ραβέννα

Οι τρεις μάγοι

Οι Τρεις Μάγοι αναφέρονται στο Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον και στη χριστιανική παράδοση ως τρεις διακεκριμένοι ξένοι που επισκέφθηκαν τον Ιησού Χριστό μετά τη γέννησή του, προσφέροντάς του ως δώρα χρυσό, λίβανι και σμύρνα. Αποτελούν συνήθεις μορφές στα πλαίσια του εορτασμού των Χριστουγέννων και σημαντικό στοιχείο της χριστιανικής παραδόσεως. Οι μάγοι αναφέρονται και ως σοφοί ή βασιλείς.

Ο Άγιος Βασίλης

Ο ορθόδοξος Άγιος Βασίλης δεν κρατά στα χέρια του ένα τσουβάλι δώρα, αλλά «χαρτί και καλαμάρι». Πατρίδα του θεωρείται η βιβλική Καισάρεια της Καππαδοκίας, το σημερινό Kayseri της Τουρκίας.

Σύμφωνα με τον ιστορικό - συγγραφέα Κωνσταντίνο Σχοινοχωρίτη, ο Άγιος Βασίλης στην Ελλάδα, ως ζευγολάτης ή σπορέας πίστευαν ότι τριγυρίζει στους ελληνικούς αγρούς και συμμετέχει στο μό-

χο των αγροτών.

Ο Μ. Βασίλειος είναι δημοφιλής στην ελληνική ύπαιθρο, γιατί όχι μόνο διότι συμμερίζεται το μόχθο και την ταλαιπωρία του αγρότη, αλλά και γιατί είναι πάντοτε κοντά του, τον διδάσκει και τον αγαπά. Οι αγρότες του ζητούν να ακουμπήσει το ραβδί του, όπως οι παλαιοί Ραψωδοί, και να τους πεί λόγους παραμυθίας. Χαρακτηριστική είναι και η χαλκογραφία που εικονίζει τον Άγιο ως «Οδοιπόρο» που περιφέρεται από χωριό σε χω-

ριό, στηρίζεται στη ράβδο του φιλοσόφου και κρατάει τα παραδοσιακά εργαλεία της γραφής, δηλαδή «κάλαμο», «καλαμάριον - μελανοδοχείο», «χαρτία».

Στην Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση γενικά, ο Άγιος Βασίλειος ήταν μικρασιάτης, μελαχρινός, αδύνατος, γελαστός, με μαύρα γένια και σμιχτά φρύδια. Ήταν ντυμένος σαν βυζαντινός πεζοπόρος και φορούσε σκουφί στο κεφάλι και πέδιλα στα πόδια του.

Καλά Χριστούγεννα και Ευτυχισμένο το Νέο Έτος!

Για του Χριστού τη Γέννηση, λήμε στην αφεντιά σας, πώς τη γιορτάζουν στα χωριά τα ξέρει η αρχοντιά σας

Χαρισμένο με βαθύτατη εκτίμηση στους ιδρυτές των "Χανιώτικων νέων" Γιάννη και Ελένη Γαρεδάκη, με την ευκαιρία της 52ης επετείου της έκδοσης (17-12-1967) της εφημερίδας όλων μας. Καλή συνέχεια!

(Σ.Α.Α. από τους παλιότερους συνεργάτες σας)

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΑΠ. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ*

Τούτα τα γκρεμνά, έχουν στην καρδιά των, το ιερό προσκύνημα του Σπηλαίου Αγ. Σοφίας Τοπολίων - Κισσάμου, όπου τελείται η αρχιερατική θεία λειτουργία, το βράδυ (γύρω στις 7.30 μ.μ.) της παραμονής των Χριστουγέννων. Δέκα λεπτών ανηφοράκι από την άσφαλτο ως το Σπήλαιο. Φωτισμός απ' τη ΔΕΗ, βοσκοί και πρόβατα, φωτιές και σήμαντρα, φλογέρες και καμpanέλια, συνθέτουν ένα συναρπαστικό ειρηνικό θέαμα και άκουσμα, που προετοιμάζει για την ιερή μυσταγωγία που τελείται στο Σπήλαιο της Ειρήνης! Αγιασμένη Ειρηναίε, που το καθιέρωσες.

«Χριστούγεννα, Πρωτούγεννα, πρώτη γιορτή του χρόνου, για βγέστε, δήτε, μάθετε, πού ο Χριστός γεννάται. Γεννάται κι αναθρέφεται με μέλι και με γάλα, το μέλι τρων' οι γι' άρχοντες, το γάλα οι αφεντάδες, και το μελισσοβότανο, λούζονται οι κυράδες...»

***

«Ποπανωθιός στο σπίτι σας, είναι μιαν περισσότερα, ανοίξετε την πόρτα σας, να πούμε καλησπέρα!»
«Καλησπέρα σας και έτη πολλά!»

(Από τα κρητικά κάλαντα)

«Τούτες οι μέρες τό 'χουνε, τούτες οι γ' εβδομάδες, κι απού 'χει φίλο τον καλεί, δικό του περμαζώνει. Χαράς του, π' αποδέχεται, καϋμοίς του π' ανημένει.»

Κατά που λέει και το ριζιτικό τραγούδι του τόπου μας, τούτες ιδιαίτερα οι μέρες του Δωδεκαήμερου, από την παραμονή των Χριστουγέννων, ως το βράδυ τ' Αγιασμού, είναι μέρες φορτωμένες συγκινήσεις, γραφικά έθιμα και ζωηρά βιώματα, σ' όλον τον ελληνικό χώρο! Κι είναι γνωστό, πως δεν υπάρχουν μεγάλες διαφορές στα έθιμα Χριστουγέννων, Πρωτοχρονιάς και Φώτων, στη Δυτική Κρήτη, από τη λοιπή Ελλάδα. Σ' όλον αυτό τον περίγυρο, ξεδιακρίνει κανείς εύκολα, τον πόθο τ' ανθρώπου:

- Να χαρεί τη μετάβαση από τη χειμωνιάτικη περίοδο και το σκοτάδι στο ανοιξιάτικο φως και στη Βλάστηση.

- Να εξασφαλίσει την ευτυχία για τον Νέο Χρόνο που 'ρχεται και να τονώσει -τέλος- το θρησκευτικό και οικογενειακό αίσθημα, ιδιαίτερα με τις εκκλησιαστικές αλλά και σπιτίσιες τελετές των Χριστουγέννων, τ' αγίου Βασίλειου και τω Φωτώ, όπως εύστοχα επισημαίνει και ο σεβ. καθηγητής Δημ. Σ. Λουκάτος, σε σχετικό έργο του!

Κι εδώ στον τόπο μας, τη Δυτική Κρήτη, η πρώτη επιθυμία, απ' όσες αραδιάσαμε πιο πάνω, επιδιώκεται με πολλά και διάφορα.

Με το **ακοίμπτο** τζάκι και το πελώριο πρινοκούτσουρο, το διαλεγμένο από τον νοικοκύρη, για να βαστάξει, μερόνυχτα, ζωντανή τη φωτιά.

Κι όσο για την τόνωση του θρησκευτικού συναισθήματός μας, οι **ύμνοι** και τα **τροπάρια**, τα **αναγνώσματα**

και όλη η πλούσια **θρησκευτική λατρεία μας**, ασφαλώς την κάνουν ζωντανή και ανεξίτηλη μέσα στο ψυχικό μας περιεχόμενο, γιατί χρονιάρες μέρες, το εκκλησίασμα είναι πυκνό σ' όλους τους ναούς. Κι ακόμη, στον ίδιο χώρο του Σαρανταήμερου η νηστεία, για όσους την τηρούν, το **ξαγόρεμα** πριν από τη μεταλάβωση, το **χριστόψωμο** το σπιτίσιο και το **πρόσφορο**, ζύωμα, και ψήσιμο ξεχωριστά του νοικοκυριού για τη μεγάλη μέρα, τα **κάλαντα**, μ' όλη την εθιμολογία των και την πολλή ανθρωπιά και ψυχικό μεγαλείο φορτωμένο έθιμο του **σκουτελικού**, του πλούσιου πιάτου δηλ. που στέλνομε με το παιδί μας, πριν ακόμη φάμε, στα σπιτία της γειτονιάς, μετρούν πιστευόμε πολύ, στην τόνωση του φορτισμένου θρησκευτικού συναισθήματός μας, το Δωδεκαήμερο των γιορτών.

Κι ακόμη μπορούμε να σημειώσουμε, την καθιέρωση, τα τελευταία χρόνια, της υποβλητικής **Χριστουγεννιάτικης αρχιερατικής θείας λειτουργίας**, με το σύνολο σκηνικό της παρουσίασμα (πρόβατα, κουδούνια, βοσκοί, φωτιές, σήμαντρα) στο **ιερό προσκύνημα του σπηλαίου των Τοπολίων** Κισσάμου, όπου συνεκκλησιάζονται εκτός από τις δύο επαρχίες, Κισσάμου και Σελίνου, και πάρα πολλοί άλλοι ευλαβείς χριστιανοί. Και στη σπηλιά τ' Άι Γιάννη στη Μαραθοκεφάλια.

Ο οικογενειακός μας χώρος πάλι, εί-

To **ΚΥΔΩΝ**
The Heart City Hotel
δημιουργεί

Ρεβεγιόν

Χριστουγέννων & Πρωτοχρονιάς
με Live ατμοσφαιρική μουσική & Dj

Vegan & Παιδικό μενού, κατόπιν παραγγελίας & Δωρεάν valet Parking

τηλ. κρατήσεων 28210 52280 | www.kydonhotel.com
ώρα προέλευσης από: 20:30 για την Παραμονή Χριστουγέννων
21:00 για την Παραμονή Πρωτοχρονιάς

ναι τούτον τον καιρό, ο δυνατός μαγνήτης, όπου μας κάνει **σπιτάρηδες** αφοσιωμένους.

Τα νόστιμα φαγητά, απ' αφορμή τα **χοιροσφάγια**, σε κάθε σπιτί του χωριού, οι πικάντικοι μεζέδες και οι λικουδιές. Τα σύγκλινα και οι **ομμαθιές**, οι **κουλούρες** και τα σπιτίσια **Χριστόψωμα**, καθώς κι οι **βασιλόπιτες** της Πρωτοχρονιάς, όλα κι όλα, αυτά τα παραδομένα από γενιά σε γενιά, δεν μας αφήνουν ασυγκίνητους, μηδ' έξω από τον άγιο χώρο του σπιτιού μας του τρισευλογημένου!..

Α' Χριστούγεννα

Ας τον δούμε τώρα, τούτον τον καθάριο ελληνικό χώρο, τον τόπο μας τον θαυμάσιο, με τα έθιμά του τ' απaráμιλλα, τα βαθιά ριζωμένα στο είναι μας, όπως ακριβώς μας τα παρουσιάζουν γέροντες και γερόντισσες, νιοι και κοπελοπούλες, των χωριών της Δυτικής Κρήτης μας.

1. «Εμείς, στα χρόνια μας, τις νηστείες τις κρατούσαμε και τις κρατούμε ακόμη. Του **Σαρανταήμερου** η νηστεία, αρχίζει τ' Άν - Φιλίππου (14 του Νοέμβρη) και βαστά ως τα ξημερώματα τω Χριστουγέννω που μεταλαβαίνουμε. Έχομε ξαγορευτεί το 'σπερνό... (Πληρ. Χρ. Μπουλνταδάκης, γενν. στα 1904 στον Καμπανό Σελίνου).

2. «Οι δουλειές στα χωριά μας, δεν τελειώνουν ποτές. Και το Σαρανταήμερο, ένας λόγος παραπάνω. Οι γι' άντρες σ' τσ' όξω δουλειές, στα ξύλα, στα μαρθιά, να σκίζουν σκίζες για το μαγέρεμα, να φέρουν κλαδιά και φουρνόξυλα, να κουβαλήσουν λιόξυλα και πρινοκούτσουρα, για την καμινάδα την ακόρταγη, γιατί δουλεύει συνέχεια τούτο τον καιρό με τα κρύα. Να κουβαλήσουν και να "βγάλουν" τσ' ελιές σ' τσ' φάμπρικες!.. Κι εμείς, οι καφερές, οι γυναίκες... ίντα να πρωτοκάμουμε. Η μαζωκτική των ελιώ, παίρνει ώρες, η καθαριότητα του σπιτιού, η ετοιμασία τω ρούχω και τόσα άλλα, που δε σ' αφήνουν, να αναστενάξεις...»

Κι ανήμερα στα Χριστούγεννα, οι δουλειές πέφτουν με το τσουβάλι. Ας θυμηθούμε μερικές:

- Να ζυμώσουμε τα **Χριστόψωμα** με το σταυρό στη μέση με το καρύδι.

- Να τα φουρνίσουμε και να προσέξουμε το "ρόδισμά" των.

- Να ετοιμάσουμε απου καθάριο στάρι τση χρονιάς, το προσφορίδι για τη λειτουργία, ξεχωριστό ζύμωμα και ψήσιμο.

Και πρέπει, να 'χουμε ξεμπλέξει, μ' ούλα τ' άλλα, γιατί το πρωί τση παραμονής τω Χριστουγέννων, θα "θέσουμε κάτω το χοίρο" και τούτη η "διασκέδαση" για τσ' άντρες, είναι σταύρωμα για μάς. Γιατί, τα **χοιροσφάγια** φέρνουν: πλούσιμο των εντέρων, γιατί θα γίνουν οι **ομμαθιές**, ετοιμασία του γεμιδιού (χειρομυλισμένο χάσικο στάρι, μυρωδικά, σταφίδες) και μετά τ' αλατοπιπέριμά του, η κουραστική δουλειά του γεμίματος και του αργού ψησίματός των, στο ζωμό που πιο πριν βράσαμε τα κεφαλόποδα του γουρουνιού. Έχομε ξεχωρίσει τα λεπτά άντερα που τα προορίζομε για τα νόστιμα σπιτίσια καπνιστά λουκάνικα, άλλη εργασία κι αυτή, που δεν περιμένει, λες κι η μέρα, έχει εκατό ώρες!

Το παραχέρι μας, καμιά κοπελιά δηλαδή, τηγανίζει τα σκώτια, γιατί αύριο Χριστούγεννα, πριν να κάτσουμε στο τραπέζι, πρέπει να πάμε στα σπιτία της γειτονιάς, **το σκουτελικό**. Τό 'χουμε μάθει "πάππου προς πάππου", που λένε, τούτο το συνήθειο. Το σκουτελικό το πάμε, όσοι σφάξαμε χοίρο, σ' όλα τα σπιτία, πλούσια και φτωχά. Κι έχει μέσα, σταροπίλαβο μυρωδάτο, κρέας βραστό, ένα κομμάτι «ομματέ», συκώτι τηγανητό, λίγο βραστό, κι άλλους μεζέδες...

Δε λέω για την ετοιμασία και το στρώσιμο του γιορταστικού Χριστουγεννιάτικου τραπέζιου και το σουλούπωμα του σπιτιού, γιατί εδώ βοηθούνε οι κοπελιές περισσότερο. Οι πιο μικρές για την καθαριότητα κι οι μεγαλύτερες για τα ντόπια γλυκά που πρέπει να 'ναι στο τραπέζι μας, τούτες τσι μέρες!...»

(Πληροφ. Αναστασία Α. Αποστολάκη, γενν. 1907, Καμπανός Σελίνου).

3. «Εμείς οι κοπελιές του σπιτιού, μιαν εβδομάδα πριχού να 'ρθουν τα Χριστούγεννα, στέναμε σε μια γωνιά του σπιτιού τό δέντρο. Το πρωτόδαμε, το Χριστουγεννιάτικο δέ-

«Η μεγάλη χαρά των κοπελιώ για τα Χριστούγεννα, είναι τα κάλαντρα», (φωτ. Σταμ. Α. Αποστολάκης).

ντρο, να το στολίζουν οι κοπελιές που πηγαίνανε στο Γυμνάσιο, εδά κι είκοσι χρόνους, πάνω κάτω. Και το σιάζουμε με πολύχρωμα χρυσόχαρτα, οι γι' ίδιες, και γίνεται όμορφο...».

(Πληροφ. Αγγελ. Ντελάκη, Καμπανός Σελίνου).

4. «Η μεγάλη χαρά των κοπελιώ για τα Χριστούγεννα, είναι τα **κάλαντρα**. Απου μέρες κάνουμε και μπρόβες. Κι ως τόσο, βρίσκουν, κι ετοιμάζουν τον τενεκέ με το πυργυάλι του, για το λάδι, το λαδοφένερο και τελευταία τον φακό, για να βλέπου, τσι **κακοβολάδες** στο σκοτίδι, τον μουσμά με κουκούλα, για την κακοκαιρία, το ραβδί, για τα σκυλιά και πάν' απ' όλα τα λόγια των καλάντων, που των τα μαθαίνουν οι γονιοί των...»

(Πληροφ. Χρ. Μπουλνταδάκης, γενν. 1904, Καμπανός Σελίνου).

Τα λόγια που λένε κι εδώ οι καλαντιστάδες, τα Χριστούγεννα, **είναι τα γνωστά στο πανελλήνιο** κάλαντα:

«Καλήν εσπέραν άρχοντες, αν είναι ο ορισμός σας, Χριστού τη θεία γέννηση, να πω σ' αρχοντικό σας. Χριστός γεννάται σήμερα εν Βηθλεέμ τη πόλει οι Ουρανοί αγάλλονται, καίρει η Κτίσις όλη. Εν τω σπηλαίω τίκτεται, εν φάτη των άλογων, ο Βασιλεύς των Ουρανών και Ποιητής των όλων. Πλήθος αγγέλων ψάλλουσι, το "Δόξα εν Υψίστοις", και τούτο άξιον εστί, η των Ποιμένων πίστις. Εκ της Περσίας έρχονται, τρεις Μάγοι με τα δώρα άστρον λαμπρόν τους οδηγεί, χωρίς να λείψη ώρα... Ιδού όπου σας είπομεν, όλην την υμνωδιαν του Ιησού μας του Χριστού, γέννησιν την αγίαν. Και σας καληνυχίζομεν, πέσετε κοιμηθήτε, ολίγον ύπνον πάρετε κι ευθύς να σηκωθήτε και βάλετε τα ρούχα σας, όμορφα ενδυθήτε στην Εκκλησία τρέξατε, με προθυμίαν μπήτε ν' ακούσετε με προσοχήν όλην την υμνωδιαν και με πολλήν ευλάβειαν, την θείαν λειτουργίαν. Κι ευθύς άμα γυρίσετε εις το αρχοντικό σας, πλούσιο τραπέζι στρώσετε, βάλτε το φαγητό σας, και το Σταυρό σας κάμετε, γευθήτε, ευφρανθήτε, δότε και κανενός πτωχού, όστις να υστερείται. Δώστε κι εμάς τον κόπο μας, ό,τ' είναι ορισμός σας και ο Χριστός μας πάντοτε να είναι βοηθός σας. Χρόνους πολλούς νά ζήσετε, πάντα ευτυχισμένοι σωματικώς και ψυχικώς να ειστε πλουτισμένοι!...»

(Πληρ. Εμμ. Περράκης, γενν. 1894, Κακοδίκι Σελίνου).

Μετά το φιλοδώρημα των καλαντιστάδων από τους νοικοκυρηδες του σπιτιού, σε λάδι, κέρασματα και φρούτα, φεύγουν οι πρώτοι, για άλλο σπιτί τραγουδώντας:

«Τέσσερα - πέντε γράμματα, έχει η γι' άλφα - βήτα, κι όσ' απομένετ' επά, να 'χετε καλή νύχτα»

και φεύγοντας, εύχονται:

«Καλή νύχτα και σ' έτη πολλά!»

- **Σήμερα, Χριστουγέννων τη μέρα**, με το πλούσιο τραπέζι και το καλό κρασί γίνεται κεφάτος ο άνθρωπος, στη ζεστασιά του σπιτιού και στην αγάπη των δικών του. Χρονιάρες μέρες, κι οι ξενητεμένοι μας ήρθανε, οι στρατιώτες μας πήραν ολιγοήμερες άδειες κι είναι κοντά μας, της φαμελιάς μας το τραπέζι, επί τέλους ξαναγέμισε. Χαίρονται κι οι νοικοκυρές που δεν πήγαν άδικα οι κόποι των. Τα φαγητά των τα περιποιήθηκαν, όπως των έπρεπε, κι απου το βαρέλι του μαγατζέ, δυο γη τρεις φορές ξαναγέμισεν με μαρουβά το κρασογυάλι. Ολο τούτο το κέφι ξεχύνεται τ' απόγεμα κι ως αργά το βράδυ στις γιορτές. Γιορτάζουν οι **Μανόληδες** και μερικοί **Χριστοί** (οι υπόλοιποι μεταθέτουν τη γιορτή τους στις 6 τ' Αυγούστου, του Χριστού).

Εδώ πια το κέφι κορυφώνεται. Τα ριζίτικα, οι μαντινάδες, ο χορός και τ' αστεία, κάνουν τη μέρα τούτη αξέχαστη. Και δε βιάζεται, κι ας πάει ξημερώματα, να πάνε για ύπνο, γιατί οι **σκολάδες** τούτες το λένε ξεκάθαρα:

«Τρεις στα Γέννα, τρεις στα Φώτα κι έξε στην Ανάσταση»

και πώς να μην τηρήσουμε τούτον τον παλιό νόμο, ιδίαιτερα τώρα που μας συφέρει κιόλας. Αν κι όπως φαίνεται, κι ο Θεός, μεγάλη η χάρη Του, συνυπογράφει, γιατί βρέχει και χιονίζει και «ξαργιούμε απου τσι δουλειές μας, θέλουμε δε θέλουμε».

Το ρίχνουμε λοιπόν στο οικογενειακό γλέντι, γιατί:

«Τούτος ο κόσμος φίλε μου, σφαιρά 'ναι και γυρίζει,

κι άδικα τονε πορπατεί, όποιος δεν τον γλεντίζει.»

Κι ύστερα:

«Οι φίλοι οντέ θα σμίξουνε, η γης αναδακρύνει και τα βουνά ραΐζουνε, κι η θάλασσα βουρκώνει.»

Σημείωση: Ασφαλώς υπάρχουν κι άλλα έθιμα για τα Χριστούγεννα, στη Δυτ. Κρήτη, καθώς υπάρχουν και αρκετές παραλλαγές **Καλάντων**. Δεν μπορεί όμως απ' αυτή τη θέση, να είναι εξαντλητική η καταγραφή.

Τελειώνοντας: Να ευχηθούμε στους αναγνώστες μας: Χρόνια Πολλά με Υγεία και στους εορτάζοντες πολύχρονοι και γεροί, και σ' αγαπημένα μας **Χανιώτικα νέα**, εγκάρδιες ευχές και Καλά Χριστούγεννα.

Ξεχωριστά, στον Ιδρυτή και τη σύζυγό του, και σ' όλο το εκλεκτό επιτελείο της έκδοσης, για να 'χουμε κάθε μέρα την τέτοιας ποιότητας εφημερίδα μας.

Καλή συνέχεια!

Χριστούγεννα...

από τα παλιά

■ Μέσα από τις διαφημίσεις στον τοπικό τύπο τις δεκαετίες του '60 και '70

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΟΜΑΔΑΚΗ
vasiliki_tk@yahoo.com

Ο Καναδός επικοινωνιολόγος Marshall McLuhan (1911-1980) είχε πει ότι η «Η διαφήμιση είναι η μεγαλύτερη τέχνη του εικοστού αιώνα» και όπως αποδεικνύεται στο πέρασμα των χρόνων μόνο... άδικο δεν είχε καθώς ο χώρος της διαφήμισης τις τελευταίες δεκαετίες αναπτύχθηκε τόσο πολύ που πλέον θεωρείται μία από τις ισχυρότερες βιομηχανίες.

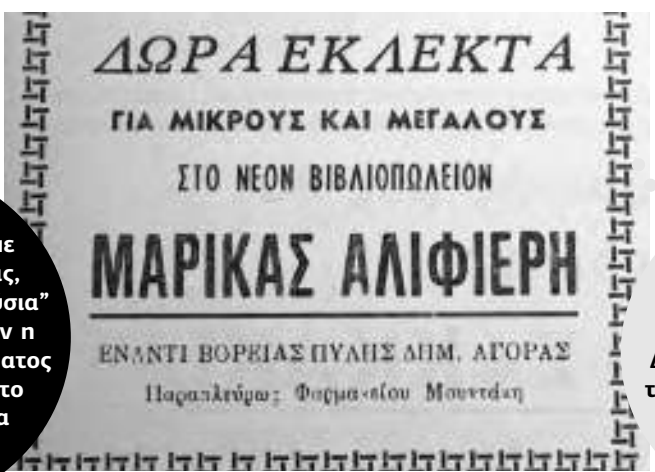
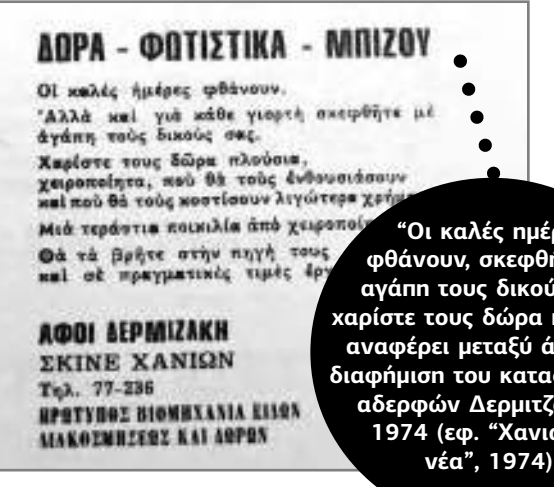
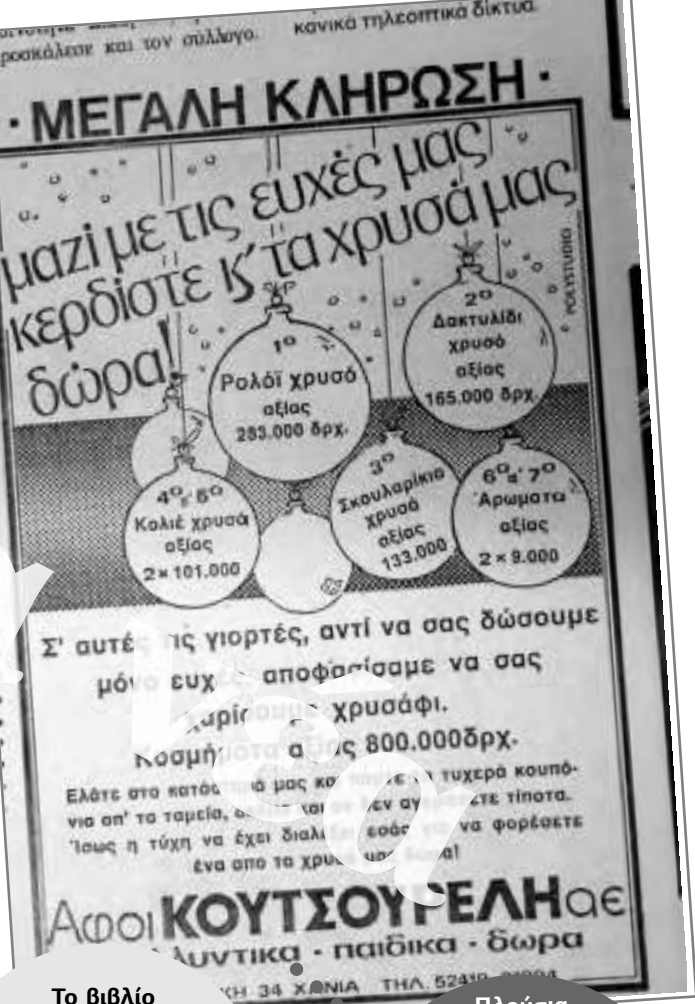
Όπως κάθε βιομηχανία, έτσι και αυτή της διαφήμισης ακολούθησε το ρεύμα των καιρών και εξελίχθηκε στο πέρασμα των χρόνων με τα αποτελέσματα να είναι αν μη τι άλλο εντυπωσιακά.

Οι περισσότερες διαφημίσεις που παρουσιάζουμε σήμερα από το πολύτιμο αρχείο των "Χανιώτικων νέων" είναι των δεκαετιών του 1960 και του 1970. Δύο δεκαετίες που χαρακτηρίστηκαν από αλλαγές στον τρόπο της διαφήμισης με την μεν του 1960 να χαρακτηρίζεται ως η δεκαετία της δημιουργικότητας ενώ η δε του 1970 να είναι η εποχή της τοποθέτησης του προϊόντος σε σχέση με τον ανταγωνισμό.

Πρωτότυπα, καταπληκτικά δώρα και ασυναγώνιστες τιμές προσέφερε το κατάστημα "Ντεκόρ" για τις γιορτές του 1966. (εφ. "Παρατηρητής" 1966).

Στο κατάστημα Μπαρμποπούλου - Φουράκη, "το κατάστημα με την χαρούμενη ατμόσφαιρα" οι πελάτες μπορούσαν να βρουν δώρα για τον άνδρα τη γυναίκα και το παιδί σε πλούσια συλλογή αναφέρει η διαφήμιση του 1966. (εφ. "Παρατηρητής" 1966).

Με μία εικόνα που παρουσιάζει ένα κρητικό γλέντι και έναν βρακοφόρο Κρητικό να απολαμβάνει το τσιγάρο του η εταιρία Παπαστράτος εύχεται "χαρούμενες γιορτές με τα εκλεκτότερα σιγαρέττα" (εφ. "Παρατηρητής" 1966).

"Οι καλές ημέρες φθάνουν, σκεφθείτε με αγάπη τους δικούς σας, χαρίστε τους δώρα πλούσια" αναφέρει μεταξύ άλλων η διαφήμιση του καταστήματος αδερφών Δερμιτζάκη το 1974 (εφ. "Χανιώτικα νέα", 1974).

Το βιβλίο θεωρείται διαχρονικό δώρο και ως τέτοιο διαφημίζεται τον Δεκέμβριο του 1966 από το βιβλιοπωλείο Μαρίκας Αλιφιέρη (εφ. Παρατηρητής 1966).

Πλούσια δώρα για τις ημέρες των γιορτών προσέφερε το κατάστημα των αδερφών Κουτσοουρέλη (εφ. Χανιώτικα νέα 1974)

ΦΡΑΤΕ ΧΥΛΟΠΙΤΤΑ... ΓΙΟΡΤΙΝΗ

Οι χυλοπίττες Μέλισσα, με φρέσκα αυγά και γάλα, φτιάχνονται με τα αγνότερα σιμιγδάλια δικής μας παραγωγής, από διαλεκτό, Θεσσαλιώτικο στάρι. Δοκιμάστε τις στο γιορτινό σας τραπέζι. Είναι νοστιμιότητες.

Μέλισσα
Παράδοση στην καλή ποιότητα.

Με ένα... ευρηματικό σλόγκαν η εταιρία "Μέλισσα" προτρέπει τους καταναλωτές να φάνε "χυλόπιτα... γιορτινή" (εφ. "Χανιώτικα νέα" 1974).

ΧΑΡΟΥΜΕΝΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Με ένα χριστουγεννιάτικο δέντρο από... αεροπλάνα η Ολυμπιακή Αεροπορία εύχεται χαρούμενες γιορτές το 1966 και ενημερώνει για τις καθημερινές πτήσεις στην Νέα Υόρκη. (εφ. "Παρατηρητής" 1966)

Τα ρεβεγιόν...

Γιορτές χωρίς διαφημίσεις για ρεβεγιόν, βεγγέρες και γλέντια εν γένει δεν γίνεται. Για αυτό σας παρουσιάζουμε ενδεικτικά δύο διαφημίσεις από χριστουγεννιάτικα ρεβεγιόν του 1966 (εφ. "Παρατηρητής").

ΦΑΡΟΣ
ΛΙΜΕΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΠΤΕΡΟΝ

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΟΥ ΛΙΜΕΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΠΤΕΡΟΥ

Σας εύχεται ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Τό ΣΑΒΒΑΤΟ 24 Δεκεμβρίου σας περιμένουμε να γιορτάσωμε τήν ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΡΕΒΕΓΙΟΝ στις θερμενόμενες με καλλοριφέρ και Χριστουγεννιάτικα διακοσμημένες αίθουσές μας με τό έκλεκτό μουσικό συγκρότημα

ΑΡΙΟΝ

Διά τα ρεζερβέ τηλεφωνείστε στο 58.93

Το Λιμενικόν Περιπτερόν "Φάρος" προσκαλεί "στην χριστουγεννιάτικη ρεβεγιόν στις θερμενόμενες με καλλοριφέρ και Χριστουγεννιάτικα διακοσμημένες αίθουσες".

Μεγάλο ρεβεγιόν υπόσχεται για την παραμονή των Χριστουγέννων το κοσμικό κέντρο "Χονολουλού".

Οι Γιορτές έφθασαν!!!

Τι θα κάνετε δώρο από πρόσωπο που άγαπάτε; Ασφαλώς κάτι που θα του δώση χαρά και θα τον κάνη να γεμίση τις ελεύθερες ώρες του.

Ένα Δράπανο **BLACK & DECKER**

Α μια Κασετίνα δώρον **BLACK & DECKER**

Θα τον ε.θουσιάζη

Ελάτε να σας εξυπηρετήσωμε

Σ. ΝΑΝΑΚΗΣ

Ηλεκτρικά Έργαλεία - Βιομηχανικά είδη

Εφοδία Συνεργείων

Κυδωνίας 34 - Τηλ. 29920

"Πιάστε το τώρα... πριν πετάξει στα ύψη" αναφέρει η διαφήμιση του Stereo Kriti και μην πάει ο νους στο πονηρό... τον Φ.Π.Α. εννοεί! (εφ. "Χανιώτικα νέα" 1974).

ΠΙΑΣΤΕ ΤΟ ΤΩΡΑ

πριν πετάξει στα ύψη!

Από την Πρωτοχρονιά εφαρμόζεται ο Φ.Π.Α. στα ηλεκτρικά είδη...

Αυτό σημαίνει ότι οι παλιές καλές ήμερες έχουν μόνο λίγες μέρες ζωής.

Εμείς διαθέτουμε μόνο 200 Video απ' τις καλύτερες μάρκες (JVC - HITACHI - MITSUBISHI - PANASONIC - SANYO).

Εκρεταλευτείτε λοιπόν αυτή την ευκαιρία πριν πετάξει μέσα απ' τα χέρια σας.

ΟΛΑ ΤΑ VIDEO ΜΕ ΤΡΑΠΙΛΗ ΕΓΓΥΗΣΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΚΩΝ

ΟΛΑ ΤΑ VIDEO ΝΕΑ ΜΟΝΤΕΛΑ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ

STEREO KRITI ΕΠΕ

ΤΖΑΝΑΚΑΚΗ 13 & 9 ☎ 58.606 - ☎ 59.410

ΔΩΡΑ ΕΚΛΕΚΤΑ

Εάν θέλετε να δώσετε κάτι έντελλος ασυνήθιστον και πρωτότυπον κάτι που δέν υπέρχη παντοῦ παγαίετε στοῦ

ΦΡΑΓΚΟΥΛΑΚΗ

Ένα δώρο από τοῦ ΦΡΑΓΚΟΥΛΑΚΗ υποχρεώνει και ενθουσιάζει

Απίρριπτη συλλογή πρωτότυπων ῥορικαίων ειδῶν δια δῶρα στοῦ

ΦΡΑΓΚΟΥΛΑΚΗ

- Δῶρα γιά ἄνδρες
- Δῶρα γιά γυναίκες
- Δῶρα γιά παιδιά
- Δῶρα γιά ἄλλοις

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΕΙΔΩΝ

ΠΕΤΡΟΥ ΦΡΑΓΚΟΥΛΑΚΗ

Σ. ΜΙΧΑΗΛ ΠΛΑΝΑΤΣΙ 26 ΤΗΛ. 45 69

αῖ ΠΑΛΑΤΙΑ 209, ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΤΗΛ. 35 69

"Ένα δώρο από του Φραγκουλάκη, υποχρεώνει και ενθουσιάζει" αναφέρει μεταξύ άλλων η Χριστουγεννιάτικη διαφήμιση του καταστήματος Πέτρου Φραγκουλάκη (εφ. "Παρατηρητής" 1966).

ΧΟΝΟΛΟΥΛΟΥ

ΓΛΕΝΤΙ - ΤΡΑΓΟΥΔΙ - ΧΟΡΟΣ

"Ένα δεκαπενθήμερο με τήν ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ

ΡΟΞΕ

Εύρωπαϊκά και Έλληνικά τραγούδια από τήν μερίδα

ΡΟΖΕΤΑ

Χαρέψτε, διασκεδάστε, καθημερινῶς

Στήν **ΧΟΝΟΛΟΥΛΟΥ**

Παραμονή Χριστουγέννων

μεγάλη ρεβεγιόν

ΤΙΜΑΙ ΑΛΛΑ ΚΑΡΤ

ΧΟΝΟΛΟΥΛΟΥ

ΤΗΛ. 25 26

"Τι θα κάνετε δώρο στο πρόσωπο που αγαπάτε; Ασφαλώς κάτι που θα του δώση χαρά και θα τον κάνη να γεμίση τις ελεύθερες ώρες του. Ένα δράπανο Black & Decker" αναφέρει η διαφήμιση του 1974 του καταστήματος Σ. Νανάκη (εφ. "Χανιώτικα νέα" 1974).

ΣΤΗ ΒΗΘΛΕΕΜ...

Χριστός Γεννάται Δοξάσατε...

Αυτές τις ημέρες χιλιάδες Χριστιανοί όλων των δογμάτων και από τα πέρατα της γης φθάνουν στην Αγία πόλη Βηθλεέμ για να προσκυνήσουν στο σπήλαιο που γεννήθηκε ο Χριστός της Ειρήνης και της Αγάπης.

Η πόλη αυτή με την 3.000 π.Χ. ιστορία αναφέρεται για πρώτη φορά στη Γένεση σαν τόπος θανάτου και ταφής της Ραχέλ στη γέννα του Βενιαμίν. Ο τάφος της, πριν την είσοδο της πόλης, αποτελεί σήμερα τόπο λατρείας των Εβραίων. Εδώ κατοίκησε η Ρουθ και γεννήθηκε και χρίστηκε βασιλέας ο προφητάναξ Δαβίδ. Έμελλε όμως να γίνει ο τόπος που άλλαξε την ιστορία του κόσμου με τη γέννηση εδώ του Ιησού επί βασιλείας του μεγάλου Ηρώδη. Όταν η Αγία Ελένη ήρθε στους Αγίους Τόπους, γκρέμισε τον βωμό του Άδωνι και το 327-333, οικοδόμησε πάνω στο σπήλαιο της γεννήσεως λαμπρή βασιλική, μετατρέποντας την Βηθλεέμ από μικρό και ασήμαντο χωριό σε σπουδαίο προσκυνηματικό κέντρο.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΛΥΜΑΚΗΣ

Όταν το 614 οι Πέρσες επέδραμαν στην Παλαιστίνη σεβάστηκαν το ναό της Γέννησης, επειδή στο ψηφιδωτό του νάρθηκα εικονίζονταν οι τρεις Πέρσες Μάγοι, που προσέφεραν τα δώρα τους στο Θείο Βρέφος. Μέσα στις εκατονταετίες στην πόλη αυτή διαδραματίστηκαν πολλά γεγονότα για να φθάσουμε στις ημέρες μας όταν στον Αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1967, καταλήφθηκε από τους Ισραηλινούς και παρέμεινε στην κατοχή τους μέχρι την 20η Δεκεμβρίου 1995, που παρέδωσαν στην Παλαιστινιακή Αρχή.

Είναι χτισμένη σε υψόμετρο 777μ. με περισσότερους από 40.000 κατοίκους, από τους οποίους 16.000 Χριστιανοί, και απέχει 5 χλμ. από την Ιερουσαλήμ. Στις ανασκαφές του 1934 ανακαλύφθηκε ότι ο ναός της Αγίας Ελένης ήταν πεντάκλιτη βασιλική με αίθριο ενώ 40 μονόλιθες κολώνες κορινθιακού ρυθμού, χωρίζουν τα πέντε κλίτη. Νοτιοανατολικά του Ναού ευρίσκεται το μεγαλόπρεπο Ελληνορθόδοξο Μοναστήρι της Βηθλεέμ.

Το Άγιο Σπήλαιο είναι σκαλισμένο σε φυσικό βράχο κάτω από το Καθολικό του ναού και αποτελεί τον αυθεντικό τόπο της Γέννησης, ανήκει δε στους Έλληνες Ορθόδοξους.

Σε παράπλευρους χώρους, υπάρχουν νεώτερα κτίσματα των Λατίνων κλιτ., δογμάτων. Δυτικά του ναού, σε μορφή κατακόμβης, υπάρχει το σπήλαιο των σφαιγιασθέντων από τον Ηρώδη 14.000 νηπίων ενώ μέσα στα αρκετά άλλα εξωτερικά προσκυνήματα όπως η Μονή του Αγίου Ιερώνυμου υπάρχει και το Σπήλαιο του Γάλακτος, όπου, κατά την παράδοση, έμει-

Στο σπήλαιο της Γέννησης.

Το εσωτερικό του Ναού της Γέννησης.

νε για λίγο η Παναγία και όταν θύλαξε το θείο Βρέφος έπεσαν στον κόκκινο βράχο σταγόνες γάλακτος και ο βράχος άσπρισε. Τημάτι και από τους Μουσουλμάνους

Μόλις ένα χιλιόμετρο από την πόλη, ευρίσκεται το χωριό των Ποιμένων, το Μπετσακούρ στα Αραβικά, όπου οι ταπεινοί βοσκοί πρώτοι άκουσαν τον δοξολογικό

Το σπήλαιο των Ποιμένων.

όμνο των Αγγέλων. Το προσκύνημα αυτό αποτελεί μετόχι της αρχαιότερης Μονής της Παλαιστίνης αυτής του Αγίου Σάββα και το 1978, με μέριμνα του Γέροντά της πατέρα Σεραφείμ, ξεκίνησε η ανέγερση του τρισυπόστατου ναού, που εγκαινιάστηκε το 1989 από τον Πατριάρχη Ιεροσολύμων και είναι γνωστός όπως και το προσκύνημα, ως "Δόξα εν Υψίστοις", αφιερωμένος στον Άγιο Παντελεήμονα, τους Ταξιάρχες Μιχαήλ και Γαβριήλ και την Σύναξη της Θεοτόκου.

Το χωριό κατοικείται από 8.000 περίπου Άραβες με τους περισσότερους Χριστιανούς. Σε ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν πριν μερικά χρόνια ανακαλύφθηκε ο πανάρχαιος, σε χαμηλότερο επίπεδο, ναός, αφιερωμένος στους Ποιμένες όπου σε καταπακτή ο τάφος τριών απ' αυτούς, ενώ από πάνω σώζονται τα ερείπια μεγαλοπρεπούς μαρμαρίνης βασιλικής του 6ου αιώνα.

Περισσότερα από 2.000 χρόνια στην ιστορία της ανθρωπότητας, στήθηκαν Αυτοκρατορίες, πραγματοποιήθηκαν επαναστάσεις, δημιουργήθηκαν καθεστώτα και βασιλεία, που όμως όλα κατέρρευσαν κάποια ώρα, γιατί δεν βασιζόταν στην πραγματική αγάπη και ειρήνη για τον άνθρωπο.

Το μήνυμα από την Βηθλεέμ, παρά τις κατά καιρούς, δυστυχώς, παρεκκλίσεις Χριστιανών απ' αυτό, εξακολουθεί να εκπέμπεται ζωντανό και παρήγαρο και θα υπάρχει ανά τους αιώνες.

Δόξα εν Υψίστοις και εφέτος αγαπτικοί.

Ο ναός στο Μπετσακούρ με ξυλόγλυπτο τέμπλο.

ΕΛΙΑ
ΚΟΥΜΗ

Ο δαιμονάκος του Τυπογραφείου

■ Μια Χριστουγεννιάτικη ιστορία

Μια φορά κι έναν καιρό, στο μεγάλο τυπογραφείο της πόλης, ζούσε ένας μοναχικός, άτακτος δαιμονάκος. Δεν ήταν κακός, αλλά βαριότανε συχνά γιατί δεν είχε κανέναν να κάνει παρέα μαζί του. Οσες φορές προσπάθησε να βγει απ' το τυπογραφείο όλοι τον κυνηγούσαν με πέτρες και ξύλα γιατί ήταν άσχημος πολύ και μαύρος απ' τα μελάνια. Μα αυτό που ήταν πιο μαύρο απ' όλα, ήταν η διάθεσή του.

Χρόνο τον χρόνο που περνούσε, η μοναξιά του σκλήραινε την όψη και το μόνο πράγμα που του προκαλούσε ευχαρίστηση ήταν να τριγυρίζει στις κάσες των τυπογράφων και να ανακατεύει τα γράμματα, τα τυπογραφικά στοιχεία. Κρυβόταν μετά σε μια γωνιά και γελούσε με τα παθήματά τους.

Γιατί, σε κάθε λάθος κάποιος τον θυμόταν

κι έλεγε το όνομά του. Δεν τον ένοιαζε που ήταν για κακό, αρκεί που ήξερε πως κάποιος τον σκέφτεται.

Ιδίως τις μέρες πριν από τα Χριστούγεννα, το τυπογραφείο είχε πολλή δουλειά γιατί όλοι ήθελαν τις ευχές τους τυπωμένες σε όμορφες κάρτες με κόκκινες καμπάνες, αστέρια, πράσινα δεντράκια και ολόχρυσα γράμματα.

Το μαύρο μελάνι έμπαινε στην άκρη κι ο δαιμονάκος έκανε το μπάνιο του ανενόχλητος μέσα σε αυτό. Τριγύριζε στο τυπογραφείο χωρίς να τον βλέπει κανείς και μόνο τα ίχνη απ' το μελάνι στους τοίχους και τα πατώματα ήταν περισσότερα από συνήθως. Ομως οι τυπογράφοι δεν έδιναν σημασία γιατί δούλευαν μέρα - νύχτα για να τελειώσουν τις παραγγελίες κι έτσι η μοναξιά του λιγόστευε. Μα όσο μαύριζε η όψη του από τα μελάνια, τόσο μαύριζε και η καρδιά του απ' τη στενοχώρια γιατί τα Χριστούγεννα πλησίαζαν και το τυπογραφείο θα έμενε κλειστό.

Οι τυπογράφοι, χαρούμενοι, στο πνεύμα των γιορτών, βιάζονταν να τελειώσουν τη

δουλειά και να γυρίσουν στις οικογένειές τους. Το τραπέζι τους περίμενε στρωμένο, το δέντρο στολισμένο, τα παιδιά ανυπομονούσαν να πάρουν τα δώρα τους και να τραγουδήσουν τα κάλαντα. Όλοι θα έδιναν και θα έπαιρναν δώρα, χαρά και το κυριότερο, αγάπη.

Μόνο αυτός θα ήταν μόνος του, χωρίς καν τον ήχο από τις μηχανές, χωρίς τα καλαμπούρια ή ακόμα και τις βρισιές των τυπογράφων για παρέα. Έβαλε λοιπόν τα δυνατά του να τους καθυστερήσει. Να μείνουν κοντά του, θέλοντας και μη, τυπώνοντας τις κάρτες ξανά και ξανά!!

Δεν ήταν δα και δύσκολο, δυο γράμματα αρκούσαν για να χαλάσει η δουλειά. Έκανε μια γρήγορη βουτιά στο αγαπημένο του μαύρο μελάνι, κι αόρατος πια έτρεξε προς τις κάσες με τα γράμματα. Λίγα Κ στο ραφάκι με τα Λ ήταν αρκετά για να κάνουν τα "ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ" "ΚΑΚΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ" και τις "ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ" "ΚΑΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ".

Ικανοποιημένος από το κατόρθωμά του, κρύφτηκε σε μια γωνιά και περίμενε να δει την αναμπουμπούλα που είχε προκαλέσει. Για να είναι μάλιστα σίγουρος ότι όλα θα πάνε στραβά, πήρε κι ένα κουτί χρυσό μελάνι και το έκρυψε καλά.

Σύντομα τα πιεστήρια πήραν μπρος και ο γνώριμος ήχος τους τού έφτιαξε λίγο το κέφι. Μετά από λίγο, όμως, σταμάτησαν απότομα. Οι τυπογράφοι -όπως το περίμενε- άρχισαν τις φωνές, μα αυτό που έβλεπε στα μάτια τους δεν ήταν θυμός αλλά στενοχώρια. Είχαν αφήσει για το τέλος τις ευχετήριες κάρτες των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων της πόλης, που τύπωναν κάθε χρόνο δωρεάν με τα απομεινάρια από τα χαρτιά και τα μελάνια των μεγάλων εταιρειών. Για να δώσουν με τον δικό τους τρόπο λίγη χαρά στα παιδιά που φιλοξενούνται σε αυτά και λίγα χρήματα για να τους πάρουν δώρα.

Όμως πια ήταν αργά.

Οι κάρτες με τα μεγάλα χρυσά γράμματα έγραφαν "ΚΑΚΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ" και το κέφι όλων είχε χαλάσει. Χρυσό μελάνι δεν υπήρχε πια και οι κάρτες είχαν τελειώσει. Η ζημιά είχε γίνει και δεν υπήρχε τρόπος να διορθωθεί...

Τα φώτα έσβησαν φέτος νωρίτερα από κάθε άλλη χρονιά στο μεγάλο τυπογραφείο και οι τυπογράφοι πήραν το δρόμο για τα σπίτια τους με βαριά καρδιά. Οι κάρτες ήταν αυτό το κάτι που μπορούσαν να προσφέρουν από το πόστο τους σε εκείνα τα παιδιά που δεν περίμεναν κάποιον με ανυπομονησία να γυρίσει να τα αγκαλιάσει. Και ο δαιμονάκος κατάλαβε ότι δεν ήταν ο μόνος που ένιωθε μοναξιά. Μια σκέψη του πέρασε από το μυαλό κι αμέσως ένιωσε μια ζέση στην καρδιά. Θα τύπωνε τις κάρτες από την αρχή και θα έβρισκε τον τρόπο να τις στείλει παντού!

Αντώνης Παπαντωνόπουλος: "Ο Δαίμων του Τυπογραφείου". Χαρακτικό, Μουσείο Τυπογραφίας.

Του πήρε λίγη ώρα να βρει το χρυσό μελάνι, γιατί το είχε κρύψει πολύ καλά, βρήκε και κάποια όμορφα χαρτιά ξεχασμένα σε μια άκρη και με το τσιμπιδάκι αφαίρεσε εκείνο το Κ το κακό και στη θέση του έβαλε ένα Λ λυγρό που βρήκε στο συρτάρι.

Συνέχισε να παίζει με τα γράμματα και στο τέλος, ικανοποιημένος με το νέο του κατόρθωμα, έβαλε μπροστά το πιεστήριο.

Πολύ σύντομα, οι όμορφες κάρτες του έγραφαν:

"Ποτέ να μην ξεχνάτε τα παιδιά γιατί η αγάπη τους ζεσταίνει την καρδιά ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ"

Είχε πια νυχτώσει. Αόρατος όπως ήταν μέσ' το μαύρο του μελάνι, βγήκε στον δρόμο και άρχισε να αφήνει μια κάρτα σε κάθε σπιτικό. Και το πρωί όλοι οι κάτοικοι της πόλης είχαν μια υπενθύμιση. Τα παιδιά έχουν ανάγκη την αγάπη των μεγάλων αλλά και οι μεγάλοι έχουν ανάγκη την αγάπη των παιδιών για να ζεστάνει την καρδιά τους.

Η αυτοσχέδια γιορτή στήθηκε στην αυλή του φιλανθρωπικού ιδρύματος, αφού όλοι οι κάτοικοι πήραν τα τρόφιμα από τα γιορτινά τους τραπέζια κι έστησαν τις τάβλες τους εκεί, με τα αλμυρά και τα γλυκά, τα στολίδια και τα δώρα, με τραγούδια και χορούς, μα πάνω απ' όλα με την αγάπη τους για τα παιδιά. Κι ο δαιμονάκος σε μιαν άκρη γελούσε πονηρά... φυσικά δεν είχε αφήσει το μελάνι να στεγνώσει και οι χρυσές μουντζούρες στα χέρια ολονών φωτίζανε διπλά το χριστουγεννιάτικο ετούτο φαγοπότι!

Την άλλη μέρα είχαν όλα πια τελειώσει. Μόνο στον τοίχο ένα αποτύπωμα από μαύρο μελάνι έδειχνε ότι και ο δαιμονάκος συμμετείχε στη γιορτή, προτού στα τυπογραφικά στοιχεία επιστρέψει.

ΚΡΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ

οικογένεια
ΛΑΜΠΑΚΗ

Το Κρητικό Εργαστήρι
της Οικογένειας Λαμπάκη
σας εύχεται Ευτυχισμένα Χριστούγεννα
& μια Νέα χρονιά γεμάτη αυθεντικές
& ξεχωριστές γεύσεις!

kritiko@ergastiri.gr

Στο πολύβουο λιμάνι της Τεμα στη Δυτική Αφρική φτάσαμε αργά την προπαραμονή των Χριστουγέννων και δέσαμε στην προβλήτα με τις οδηγίες ενός Αγγλου πλοηγού. Ήταν τότε στα πρώτα της ανεξαρτησίας του νέου κράτους της Γκάνα που αντικατέστησε το αποικιακό όνομα του Gold Coast - Χρυσή Ακτι.

Χριστούγεννα στην Τεμα στη Δυτική Αφρική

Ηταν η πρώτη φορά που το πλοίο μας -Δυτικός άνεμος- ερχόταν σε αυτό το λιμάνι. Ο πλοηγός μάς είπε ότι η πόλη κοιμάται νωρίς και ότι δεν είναι ασφαλές να βγούμε έξω τόσο αργά. Ετσι όταν τελείωσε η βάρδια μου, τα μεσάνυχτα, πήγα για ύπνο. Το πρωί της παραμονής ξύπνησα νωρίς από τη ζέστη κι από την περιέργειά μου να δω το τοπίο. Όταν βρέθηκα στο κατάστρωμα, έμεινα άφωνος και στήλη άλατος.

Η πρώτη μου σκέψη όταν αντίκρισα τη σειρά με τους χαμηλούς κατάφυτους λόφους πίσω και πάνω από το λιμάνι, ήταν "Μα εδώ έχω ξανάλθει". Ήταν μια σκέψη φευγάλη, από αυτές που σε κυριεύουν για λίγα δευτερόλεπτα, κάτι σαν μια στιγμιαία πλημμυρίδα του νου. Ετσι χωρίς λεπτομέρειες, χωρίς υποστήριξη με στοιχεία, όπως "Πότε ήλθα; Με ποιους ήλθα;", "να το ψάξω" σκέφθηκα. Αργά το ίδιο απόγευμα, βρέθηκα να περπατώ μόνος στους σκοτισμένους δρόμους της άναρχης πόλης. Ανοικτοί οχετοί έτρεχαν στο πλάι του κεντρικού δρόμου.

Περιπλανήθηκα αρκετά κι ανηφορίζοντας βρέθηκα στους χαμηλούς λόφους, στη συνοικία των λευκών. Ψηλά δένδρα και μαύροι υπηρέτες φύλαγαν μια-δύο ντουζίνες διώροφες ξύλινες κατοικίες. Κανένα ξενικό στοιχείο, θόρυβοι, οσμές,

Blue Star Ferries

κανείς δεν μας ταξιδεύει καλύτερα

Χαρούμενες γιορτές,
από την Blue Star Ferries!

ΚΥΚΛΑΔΕΣ • ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΙΑ • ΝΗΣΙΑ Β. ΑΙΓΑΙΟΥ • ΚΡΗΤΗ

WELCOME ON BOARD

BLUE STAR SPECIAL OFFERS

seasmiles
LOYALTY SCHEME

BLUESTAR KING

@sea
ON BOARD MULTIMEDIA

ON BOARD SHOPPING

A LA CARTE

TIME FOR COFFEE

RELAXATION

PERFECT VIEW

Πληροφορίες / Κρατήσεις Blue Star Ferries: **210 8919800** ή στον ταξιδιωτικό σας πράκτορα

bluestarferries.com

εικόνες δεν ξύπνησε άλλες προγονικές καταβολές. Η οικεία υγρασία των τροπικών δεν ήταν αρκετή για να μου δώσει κάποιο σπινάκι ότι είχα επισκεφθεί ή ότι είχα ζήσει σε αυτό τον τόπο. Απογοητευμένος κατηφόρισα στο λιμάνι.

Η απογευματινή βάρδια των εργατών, μυρμηγκικές ολάκερες, δούλευαν ακόμη στο φως των γερανών. Φόρτωναν καφέ σε 40κιλα τσουβάλια σε 3 πλοία. Την προσοχή μου τράβηξε ένα παλιό φορτηγό πλοίο με ελάχιστα φώτα και χωρίς εργάτες.

Στο μισοσκόταδο διέκρινα τη σημαία μας στη πρύμνη. Ρίγησα όπως όλοι μας όταν αντικρίζαμε τη γαλανόλευκη στις εσχατιές του κόσμου. Πλησίασα να βεβαιωθώ και διάβασα το όνομά του στην πρύμνη.

“Ναι είναι δικό μας “Αιγαίο πέλαγος””.

Τάχυνα το βήμα μου και πλησίασα το γκανγκουέπ -τη σκάλα τους.

«Γεια σου πατρίδα» φώναξα στο βασιμάνη -τον φύλακα τους που ήταν στην κορυφή της σκάλας.

“Καλώς τον, έλα πάνω πατριώτη”.

Ανέβηκα τρέχοντας -κατά το συνήθειό μου- τα σκαλιά και βρέθηκα στο σκοτάδι.

«Καλά δεν έχετε φώτα;», ρωτώ.

«Δεν έχουμε τίποτα. Σκέπη δυστυχία αδελφέ» μου λέει το λεπτό παλληκάρι.

Ο υποπλοίαρχός τους κοντακινός, ατημέλητος άπλωσε το χέρι του.

«Καλώς όρισες».

«Τι συμβαίνει;», τον ρωτώ.

«Ο πλοιοκτήτης μάς εγκατέλειψε» μου απαντά, «Δεν πληρώνει τον πράκτορα του πλοίου κι είμαστε 7 εβδομάδες χωρίς τρόφιμα και νερό. Ευτυχώς μας συντηρούν τα Ελληνικά πλοία που περνάνε από εδώ. Εφυγε κι ο καπετάνιος μας για Ελλάδα...».

«Καιπά Γιάννη» του λέω «πάμε δίπλα στο πλοίο μας, είμαι σίγουρος ότι ο καπετάνιος μας θα σας βοηθήσει».

Δέκα λεπτά αργότερα συναντήθηκαν στο γραφείο του καπετάνιου μας.

Ο καπετάνιος μας τους κάλεσε για φαί την ημέρα των Χριστουγέννων κι έδωσε εντολή στο μάγειρά μας να τους στείλει μερικά τσουβάλια ρύζι, αλεύρι, πατάτες κι άλλα τρόφιμα.

Την ημέρα των Χριστουγέννων ήλθαν όλοι τους, καμιά δεκαπενταριά νοματαίοι ντυμένοι στα καλά τους.

Ο μάγειράς μας έβαλε τα δυνατά του. Και τι δεν έφτιαξε. Πρέπει να μαγειρεύαν όλη τη νύχτα αυτός κι ο βοηθός του. Και φρέσκο ψωμί έψησε για να τους δώσει και γλυκά μας έφτιαξε.

Και εμείς τον υποδεχθήκαμε με πειράγματα, «άντε και αρχιμάγειρας σε κρουαζιερόπλοιο του χρόνου μάστορα» κι άλλα τέτοια.

Το τσιμπούσι κι η μπιροκατάνυξη κράτησαν αρκετή ώρα.

Όταν ήλθε η ώρα να φύγουν, η συγκίνηση μας περίσσεψε.

«Καλή πατρίδα παιδιά», η αμοιβαία ευχή

που ανταλλάξαμε.

Αργά το απόγευμα η φόρτωση του καφέ τέλειωσε. Η προβλήτα άδειασε, τα φώτα των γερανών σβήσανε κι έμεινε μόνο η φωτεινή επιγραφή στη μεγάλη πέτρινη αψίδα που έγραφε “Bon voyage” δηλαδή “Καλό ταξίδι”. Όταν σαλπάραμε το πλήρωμα του Ελληνικού πλοίου “Αιγαίο πέλαγος” μάς χαιρετούσε από το κατάστρωμα. Καθώς βγαίναμε από το λιμάνι, γύρισα και κοίταξα το τοπίο. Ενοιωσα ένα πρωτόγνωρο συναίσθημα αποχωρισμού. Ήταν που αφήναμε πίσω μας Έλληνες ναυτικούς στη μοίρα τους ή μήπως επειδή έφευγα από τον τόπο μου;

* Ο Κυριάκος Βασιλομανωλάκης ταξίδεψε ως Γ' και Β' πλοίαρχος του Εμπορικού Ναυτικού

ANEK LINES
www.anek.gr

Σας ευχόμαστε δημιουργικό και καδοτάξιο το 2019!

ΕΛΛΑΔΑ - ΙΤΑΛΙΑ | ΚΡΗΤΗ | ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ

Το Μενού Χριστουγέννων

(Δεκέμβριος ο τελευταίος μήνας του χρόνου, ο μήνας με τις περισσότερες ονομαστικές εορτές καθώς βρίσκεται στην καρδιά του χειμώνα αναζητά τη καλή παρέα να ζεσταθούν λίγο οι ψυχές μας με ανταλλαγές ευχών και χαμογέλα! Λιγότερο αλκοόλ και ασφαλή οδήγηση. Ας δώσουμε την ευκαιρία στη Χαρά και στην Αγάπη! Για το γιορτινό τραπέζι των Χριστουγέννων, προτείνουμε:

Ο Γιάννης Αποστολάκης είναι μέλος στο Δ.Σ. του Δικτύου Κρητικής Γαστρονομίας και σεφ στο Μ.Α.Ι.Χ. Η παρασκευή των εδεσμάτων έγινε στην κουζίνα του Μ.Α.Ι.Χ.

Επιδόρπιο

Κυδώνια σε κρασί με σάλτσα σοκολάτας

Υλικά
1 κιλ. κυδώνια
200 ml νερό
200 ml κρασί κόκκινο
150 γρ. ζάχαρη καστανή
2 κομ. αστεροειδής γλυκάνισος
1 ξυλάκι κανέλλας
3 κεφ. γαρύφαλλο
Μια πρέζα μοσχοκάρυδο
Μια πρέζα κακουλέ τριμμένο
Ένα κλαδάκι αρμπάροριζα

100 γρ. κουβερτούρα
Τρόπος παρασκευής
Καθαρίζουμε και κόβουμε τα κυδώνια σε χονδρές φέτες, βάζουμε τα κομμένα κυδώνια σε μια κατσαρόλα, προσθέτουμε το νερό, τη ζάχαρη, το κρασί, και όλα τα μπαχαρικά και βράζουμε τα κυδώνια. Όταν ψηθούν, τα βάζουμε σε μια πιπέτα. Σουρώνουμε το σιρόπι και βράζουμε μέχρι να μείνει το μισό, προσθέτουμε τη κουβερτούρα που έχουμε κόψει σε μικρά κομμάτια ομογενοποιούμε και περιχύνουμε τα κυδώνια. Αν θέλουμε προσθέτουμε λίγα καβουρντισμένα φουντούκια και ρόδια

(Το εορταστικό αυτό μενού συνοδεύεται υπέροχα με ένα κρασί κόκκινο από τα τοπικά οινοποιεία καθώς έχουν κερδίσει πολλές διακρίσεις σε διάφορες εκθέσεις και διαγωνισμούς).

Τάρτα με σπανάκι και σύγκλινο

Τρόπος παρασκευής

Σε μια λεκάνη βάζουμε το αλεύρι προσθέτουμε το βούτυρο κομμένο σε μικρά κομμάτια, το αλάτι και τον κρόκο χτυπημένο μαζί με το νερό. Ζυμώνουμε μέχρι να έχουμε μια εύπλαστη ζύμη. Τυλίγουμε με μεμβράνη και βάζουμε στο ψυγείο για μια ώρα περίπου. Ανοίγουμε το φύλλο, βάζοντας τη ζύμη με μια λαδόκολλα κάτω και μια λαδόκολλα από πάνω και με το πλάστη ανοίγουμε στις διαστάσεις της φόρμας. Βουτυρώνουμε τη φόρμα απλώνουμε, πάνω το φύλλο, με ένα πιρούνι τρυπάμε τη ζύμη σε όλη την επιφάνεια. Ψήνουμε για 30 λεπτά περίπου σε προθερμασμένο φούρνο στους 160 βαθμούς στον αέρα.

Με το ελαιόλαδο σοτάρουμε ελαφριά το σύγκλινο, σβήνουμε με το χυμό πορτοκάλι, αφαιρούμε το σύγκλινο από τη κατσαρόλα. Στην ίδια κατσαρόλα βάζουμε το σπανάκι ψιλοκομμένο μαζί με τα φρέσκα κρεμμύδια, τα μαραίνουμε. Αφήνουμε λίγο να κρυώσουν και προσθέτουμε το ανθό του αλατιού, πιπέρι, το ξύσμα πορτοκάλι, το αυγό, τη μυζήθρα, και το σύγκλινο, αναμιγνύουμε καλά. Απλώνουμε το μείγμα μας στη βάση της τάρτας προσθέτοντας την τριμμένη γραβιέρα και ψήνουμε στον αέρα για 10 λεπτά σε προθερμασμένο φούρνο.

Υλικά

300 γρ σύγκλινο κομμένο σε φέτες
1 κιλ. σπανάκι
2 φρέσκα κρεμμυδάκια
150 γρ. μυζήθρα
80 γρ. γραβιέρα τριμμένη
1 αυγό
50 γρ. έξτρα παρθένο ελαιόλαδο
Ξύσμα από ένα πορτοκάλι
Το χυμό από ένα πορτοκάλι
Ανθό του αλατιού, πιπέρι
Υλικά για βάση τάρτας 28 εκατοστών
350 γρ. αλεύρι για όλες της χρήσης
250 γρ. βούτυρο κρύο
Μια πρέζα ανθό του αλατιού
1 κρόκο αυγού
2 κ.σ. νερό

Υλικά

Υλικά
2 κιλ. χοιρινό καρέ
2 κ.σ. μουστάρδα
2 κ.σ. μέλι θυμαρίσιο
1 κ.σ. ξύδι
4 κ.σ. έξτρα παρθένο ελαιόλαδο.
2 κ.σ. πετιμέζι
Ανθό του αλατιού, πιπέρι,
1 φύλλο δάφνη
1 κ.σ. θυμάρι
2 σκελίδες σκόρδο
2 πράσα κομμένα
2 κρεμμύδια κομμένα
2 καρότα κομμένα
1 κλαράκι σέλερι

Χοιρινό καρέ ψητό μαριναρισμένο με μουστάρδα και θυμαρίσιο μέλι

Τρόπος παρασκευής

Σε μια μπασίνα βάζουμε τα υλικά της μαρινάδας, τη μουστάρδα, το μέλι, το ξύδι, το έξτρα παρθένο ελαιόλαδο, το πετιμέζι, τον ανθό του αλατιού, πιπέρι και το θυμάρι, βάζουμε μέσα το κρέας, απλώνουμε τη μαρινάδα ώστε να το καλύψουμε όλο. Αφήνουμε για περίπου μια ώρα.

Σε ένα ταψί βάζουμε τα πράσα, το κρεμμύδι, το σκόρδο, το σέλερι, τα καρότα, τη δάφνη. Προσθέτουμε το χοιρινό καρέ και λίγο νερό. Ψήνουμε για τρεις ώρες περίπου στους 120 βαθμούς και για 20 λεπτά στους 200 βαθμούς ώστε να αποκτήσει ένα υπέροχο χρώμα και τραγανή κρούστα. Αφαιρούμε το κρέας από το ταψί, βάζουμε τα λαχανικά με τους χυμούς από το κρέας σε ένα κατσαρόλι, τα πολτοποιούμε και περνάμε από σουρωτό τη σάλτσα μας.

Συνοδεύεται υπέροχα με κάστανα πουρέ, ρίζες από ασκόλυμπρους πουρέ, γλυκοπατάτα, σελινόριζα, κυδώνια πουρέ και πατάτες οφτές.

ΕΙΝΑΙ ΑΡΑΓΕ ΤΟ "ΤΡΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΣΟΟΚ" ΜΙΚΡΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΟΠΩΣ ΤΟ ΟΝΟΜΑΣΑΝ;

ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΡΑ, ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΤΟ ΕΧΟΥΝ, ΤΟ ΟΝΟΜΑΖΟΥΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ. ΤΡΕΙΣ ΚΟΠΕΛΕΣ, ΕΝΑΣ ΜΑΓΕΙΡΑΣ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΣΤΟΧΟΣ ΗΤΑΝ ΑΡΚΕΤΑ. ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΚΙΟΛΑΣ ΧΡΟΝΟ ΤΟΥΣ ΖΗΤΗΘΗΚΕ ΝΑ ΜΕΤΑΦΕΡΘΟΥΝ ΧΑΝΙΑ ΑΛΛΑ ΕΙΠΑΝ ΟΤΙ ΟΠΟΙΟΣ ΤΟ ΑΓΑΠΗΣΕΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΘΑ ΚΑΝΕΙ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΑΠΟ ΧΑΝΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΤΥΛΟ ΓΙ' ΑΥΤΟ. ΕΝΑ ΜΕΖΕΔΟΠΩΛΕΙΟ ΜΕ ΕΚΛΕΚΤΟΥΣ ΜΕΖΕΔΕΣ ΓΡΑΜΜΕΝΟΥΣ ΣΕ ΜΑΥΡΟΠΙΝΑΚΑ ΓΙΑ ΝΑ ΑΛΛΑΖΟΥΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ, ΤΙΜΕΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΙΣΤΕΨΑΝ ΠΟΛΛΟΙ ΜΕΧΡΙ ΝΑ ΤΙΣ ΔΟΥΝ ΚΑΙ ΟΛΑ ΑΥΤΑ ΣΕ ΕΝΑ ΧΩΡΟ ΓΕΜΑΤΟ ΧΡΩΜΑΤΑ. ΒΡΑΒΕΥΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ TRIPADVISOR ΚΑΙ ΤΟ RESTAURANT GURU ΓΙΑ ΤΟ 2019, ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΟΠΩΣ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΟΥΜΕ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΝΕΙ ΟΤΙ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟ ΕΠΙΣΚΕΦΤΕΙΣ.

Τηλ.: 2825041097

Παραμονή Χριστουγέννων

ΤΡΙΤΗ 24.12.2019

Σας περιμένουμε σε ένα ατμοσφαιρικό Χριστουγεννιάτικο Δείπνο με βελούδινη μουσική επένδυση από live τρομπέτα ή στο Χριστουγεννιάτικο Party του 1866 Café - Bistro με signature cocktails και χορευτικούς ρυθμούς DJ

Πληροφορίες & κρατήσεις: **28210 38600**

SAMARIAHOTEL
your journey starts here

#webeliveinxmas

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΗΝ Belive ΟΧΩΡΑ!

2019 2020
20/12 - 07/01

ΔΙΑΣΚΕΔΑΖΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΒΕΛΙΝΕΟΧΩΡΑ!

**Παγοδρόμιο 200m² με πιστοποίηση ISO & TÜV
Σπίτι του Άι Βασίλη**

Φωτογραφίες με τον Άι Βασίλη, face painting σε γιορτινούς ρυθμούς
και στολισμός δέντρου με την βοήθεια του ξυλοπόδαρου

Εργαστήριο του Άι Βασίλη

Τα παιδιά με τη βοήθεια των καλικάντζαρων θα φτιάχνουν παιχνίδια και στολίδια

Christmas circus με Workshops

Εργαστήρι προσωπικής ανύψωσης μέσω ρυθμού και δονήσεων • Εργαστήρι ζογκλερικών
Εργαστήρι ισορροπίας (σχοινοβασία) • Υπέρβαση της βαρύτητας • Mind over matter
Εργαστήρι πάνω σε εναέρια πανιά Εργαστήρι ξυλοπόδαρου • Εργαστήρι επιδέξιου χειρισμού αντικειμένων
Σταθμός φαντασίας • Shadow Theater • Εργαστήρι κατασκευής
και εκτέλεσης παράστασης (θεάτρου σκιών) μέσω ανάπτυξης της έκφρασης,
της δημιουργικής συνεργασίας και του αυθορμητισμού

ΚΑΙ ΠΟΜΕΣ ΑΜΕΣ ΕΚΠΛΗΞΕΙΣ!

Belive
family sports club

●●● BELIVE FAMILY SPORTS CLUB | WWW.BELIVE.GR
ΔΑΡΑΤΣΟ | ΧΑΝΙΑ | ΤΗΛ: 28210 33900

ώρες λειτουργίας
11:00-22:00
ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

Το αλεξανδρινό ή χριστολούλουδο αποτελεί το αντιπροσωπευτικότερο ίσως χριστουγεννιάτικο λουλούδι..

Λουλούδια και φυτά “σύμβολα” των Χριστουγέννων

Ελατα, γκι και αλεξανδρινά είναι μερικά από τα δέντρα και τα λουλούδια που είναι ταυτισμένα με τις ημέρες των Χριστουγέννων. Δέντρα και φυτά που δίνουν εορταστικό χρώμα και άρωμα στον χριστουγεννιάτικο στολισμό σπιτιών και επαγγελματικών χώρων και παράλληλα ομορφαίνουν τους εσωτερικούς χώρους, φέρνοντας το αστικό περιβάλλον πιο κοντά στη φύση.

Ο Δημήτρης Γαλάνης από τη Φυταγορά Γαλάνη στην οδό Κισιάμου, μας παρουσίασε ορισμένες συνθέσεις που δίνουν χρώμα και ζωντάνια στο σπίτι αξιοποιώντας ορισμένα από τα εμβληματικά λουλούδια, φυτά και δέντρα των Χριστουγέννων. Προτάσεις που πολλοί επιλέγουν για τον στολισμό του χώρου τους διαμορφώνοντας μια ζεστή γιορτινή ατμόσφαιρα με πρωταγωνιστή τη φύση και την ομορφιά που αυτή χαρίζει απλόχερα.

“ΒΑΣΙΛΙΑΣ” ΤΟ ΕΛΑΤΟ

Αναμφίβολα το έλατο είναι ο “βασιλιάς” των Χριστουγέννων και πολλοί είναι εκείνοι

που το επιλέγουν για να το στολίσουν ως χριστουγεννιάτικο δέντρο.

«Το έλατο είναι πολύ δημοφιλές σε όλο τον κόσμο», σημείωσε ο ανθοπώλης Χάρης Δαρράκης και πρόσθεσε ότι πρόκειται για δέντρα τα οποία προμηθεύονται τα ανθοπωλεία είτε από το εξωτερικό είτε από καλλιέργειες που υπάρχουν στην Ελλάδα. «Εγώ συγκεκριμένα φέρνω έλατα από τη Παλαιχώρα της Χαλκιδικής. Βέβαια, τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των ανθρώπων που επιλέγουν έλατα για να στολίσουν έχει μειωθεί», υπογραμμίζει.

Αντιπροσωπευτικότερο χριστουγεννιάτικο λουλούδι θεωρείται το λεγόμενο αλεξανδρινό ή πουανσέτια ή χριστολούλουδο. Το

χρώμα του άνθους είναι κατακόκκινο και μαγνητίζει τα βλέμματα. «Είθισται αυτές τις ημέρες το αλεξανδρινό είτε να στέλνεται δώρο είτε να μπαίνει σε όλα τα σπίτια καθώς δίνει μια όμορφη, γιορτινή ατμόσφαιρα», ανέφερε ο κ. Δαρράκης και πρόσθεσε ότι η εμφάνιση των αλεξανδρινών από τον Νοέμβριο μήνα παίζει κάθε χρόνο τον ρόλο του προπομπού των Χριστουγέννων.

ΤΟ “ΚΟΚΚΙΝΟ” ΤΩΝ ΓΙΟΡΤΩΝ

Το χριστουγεννιάτικο σκηνικό πλαισιώνεται συχνά με όμορφες συνθέσεις όπου πρωταγωνιστούν κλαδιά από έλατα, κουμαριές, πεύκα, κουκουνάρια, γκι, ου κ.ά. τα οποία δίνουν τη δική τους εορταστική πινελιά στον χριστουγεννιάτικο στολισμό των σπιτιών.

Στο πλαίσιο αυτό το χρώμα του κόκκινου παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο, όπως υπογράμμισε, μιλώντας στα «Χ.ν.» ο Θρασύβουλος Μπολάκης από το «Εν Κήπω».

«Αυτή την εορταστική περίοδο τραβάει πολύ το κόκκινο, όπως αυτό που χαρακτηρίζει το αλεξανδρινό, επειδή τονίζει τη χαρά των Χριστουγέννων», ανέφερε ο κ. Μπολάκης και πρόσθεσε: «Από εκεί και πέρα υπάρχουν έλατα, γκι κ.ά. που φέρνουμε τέτοια εποχή και τα οποία ο κόσμος τα επιλέγει για να νιώσει τη χαρά των Χριστουγέννων και να δώσει ένα εορταστικό χρώμα στα σπίτια».

Εκτός όμως από τα μεμονωμένα φυτά τα ανθοπωλεία προσφέρουν μια μεγάλη γκάμα επιλογών από συνθέσεις που περιέχουν δημοφιλή χριστουγεννιάτικα λουλούδια μαζί με φυλλώματα, κουκουνάρια κ.ά. που προσδίδουν ένα εορταστικό τόνο σε τραπέζια, ρεβεγιόν ή απλώς και σε σπίτια που θέλουν να «ντυθούν» χριστουγεννιάτικα.

«Ο κόσμος έχει ανάγκη από τις γιορτές προκειμένου να ξεφύγει από τις καθημερινές

Δύο ρόδια, ένα χιονισμένο δέντρο, δύο κόκκινες κορδέλες. Μία από τις όμορφες, λιτές εορταστικές συνθέσεις στη Φυταγορά Γαλάνη.

υποχρεώσεις αλλάζοντας παραστάσεις και ατμόσφαιρα μέσα στο σπίτι ή στην εργασία. Έχει ανάγκη να νιώσει τη χαρά των Χριστουγέννων και προσπαθεί με κάθε τρόπο να έρθει κοντά στα χριστουγεννιάτικα φυτά και τις συνθέσεις και να δώσει μια γιορτινή νότα στον χώρο. Είτε έχει τη δυνατότητα για περισσότερα πράγματα είτε για λιγότερα, ωστόσο σε κάθε περίπτωση υπάρχουν προτάσεις για όλα τα βαλάντια», είπε καταλήγοντας ο κ. Μπολάκης.

ΔΗΜ. ΜΑΡ.

MOBIAK®
FIREFIGHTING • GASES • MEDICAL SINCE 1977

... Μπορεί να περάσαν παραπάνω από τέσσερις δεκαετίες από τον Απρίλιο του 1977 που ιδρύθηκε η MOBIAK και ξεκίνησε ως μία Οικογενειακή Επιχείρηση, όμως πλέον αριθμεί πάνω από 150 άτομα Ανθρώπινο Δυναμικό στηρίζοντας έμπρακτα την Τοπική Οικογένεια και Οικονομία.

Σε όλη την πορεία μας, η ανάπτυξη της MOBIAK στηρίχθηκε σε θεμελιώδεις Αξίες που την κάνουν ακόμα και σήμερα να είναι μια Μεγάλη Οικογένεια.

Αυτές τις Γιορτινές Μέρες όλοι εμείς στη MOBIAK, το Ανθρώπινο Δυναμικό και η Διοίκηση σας Ευχόμαστε,

Καλές Γιορτές με όμορφες Οικογενειακές Στιγμές και πρώτα απ' όλα Υγεία!

Εμμανουήλ Σβορδέκης
Πρόεδρος & Δ/νων Σύμβουλος
MOBIAK A.E.

www.mobiaak.gr

Ο ανθοπώλης Χάρης Δαρράκης.

Ο Θρασύβουλος Μπολάκης από το “Εν Κήπω”.

ITALIAN FACTORY OUTLET

Ο ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ ΤΩΝ ΕΠΩΝΥΜΩΝ

φέτος τα δώρα
σας τα φέρνουμε
εμείς

*Tanti Auguri
Di Buon Natale!*

Το πρώτο Το μόνο Το αυθεντικό

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: Κουνουπιδιανά (Κτίριο Vodafone) • Κλαδισός • Πλατανιάς

Το άστρο των Χριστουγέννων στο πέρασμα των αιώνων

*Τήν ἅγια νύχτα τήν Χριστουγεννιάτικη ποιός δέν τό ξέρει;
τῶν Μάγων κάθε χρόνο τά μεσάνυχτα λάμπει τ' ἀστέρι.
Κι ὅποιος τό βρῆ μέσ στ' ἄλλα ἀστέρια ἀνάμεσα καί δέν τό χάση
σέ μιάν ἄλλη Βηθλεέμ ἀκολουθώντας το μπορεῖ νά φτάση!*

Γεώργιος Δροσίνης

Αναλογιζόμενοι τους αιώνες που παρήλθαν από τη Γέννηση του Χριστού, δεν μπορούμε παρά με θαυμασμό να προσεγγίσουμε τον τρόπο του ερχομού Του στη Γη. Χωρίς τυμπανοκρουσίες, χωρίς καν να το γνωρίζει κάποιος από το λαό Του, η γέννησή Του αναγγέλθηκε στους ταπεινούς μόνον βοσκούς από «πλήθος στρατιᾶς οὐρανόυ», και στο λαό των Ιεροσολύμων από την άφιξη των Σοφών Μάγων της Ανατολής. Τι ήταν όμως αυτό το φως που οδήγησε τους Μάγους μακριά από τη χώρα τους; Τι είδους άστρο τους καθοδήγησε στο μέρος εκείνο όπου ήταν σπαργανωμένο το θείο βρέφος της Βηθλεέμ; Τι ήταν άραγε το μυστηριώδες και υπέροχο αυτό άστρο, του οποίου το ακτινοβόλο φως φωτίζει και εμπνέει τους ανθρώπους εδώ και 2.000, σχεδόν, χρόνια; Αν προσπαθήσουμε να συλλέξουμε τις αναφορές που σχετίζονται με το Άστρο των Χριστουγέννων θα ανακαλύψουμε δυστυχώς ότι δεν υπάρχουν πολλές, αφού η μόνη αναφορά γι' αυτό βρίσκεται σε μία και μοναδική περικοπή στο κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο (κεφ. Β΄). Αυτή μάλιστα είναι και η μοναδική περικοπή που αναφέρεται στο Άστρο της Βηθλεέμ στα Κανονικά Βιβλία της Βίβλου, δηλαδή εκείνα που αναγνωρίστηκαν από την Εκκλησία ως θεόπνευστα και γνήσια.

Ακόμη και εδώ, όμως, το άστρο αναφέρεται τέσσερις μόνο φορές χωρίς να μας δίνεται ούτε ο χρόνος ούτε η εποχή που εμφανίστηκε, αλλά ούτε και οποιαδήποτε άλλη περιγραφή του. Παρ' όλα αυτά όμως, σήμερα είμαστε σε θέση να εξάγουμε ορισμένα συμπεράσματα και να σημειώσουμε ορισμένα χαρακτηριστικά αυτού του μυστηριώδους άστρου.

Το πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει για το Άστρο της Βηθλεέμ είναι ότι το άστρο αυτό θα έπρεπε να ήταν κάτι το ασυνήθιστο, προκειμένου να έλξει την προσοχή των Μάγων. Εάν το άστρο αυτό ήταν κάτι το συνηθισμένο, κάτι που παρουσιαζόταν στον ουρανό συχνά δεν θα υπήρχε λόγος να «ξεσηκωθούν» οι Μάγοι και να ξεκινήσουν από εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά προκειμένου να πάνε στον οποιονδήποτε τόπο, που θα τους οδηγούσε αυτό το άστρο.

Το δεύτερο συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι το άστρο αυτό θα πρέπει να είχε αρκετή διάρκεια ζωής. Θα πρέπει να ήταν δηλαδή ένα άστρο «διαρκείας», γιατί οι Μάγοι είχαν να

διασχίσουν αρκετά μεγάλη απόσταση από τη χώρα τους έως τη Βηθλεέμ. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι τα ταξίδια την εποχή εκείνη, πάνω σε καμήλες ή άλλα ζώα, δεν ήταν τόσο γρήγορα. Οπότε, για να τους είναι δυνατό να το παρακολουθούν συνεχώς από τη χώρα τους έως τη Βηθλεέμ, το άστρο αυτό θα πρέπει να είχε διάρκεια ζωής αρκετά μεγάλη και θα έπρεπε να ήταν κάτι το οποίο φαινόταν στον ουρανό επί αρκετές εβδομάδες ή ακόμη και μήνες.

Το τρίτο συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι το άστρο αυτό θα έπρεπε να ήταν κάτι αρκετά δυσδιάκριτο στον πολύ κόσμο. Ίσως αυτό να σας φανεί παράξενο, γιατί συνήθως φανταζόμαστε το Άστρο της Βηθλεέμ ως ένα πολύ λαμπρό και μεγάλο άστρο που φωτίζει άπλετα τον ουρανό, με τις λαμπρές ακτίνες του πάνω από τη φάτνη. Αλλά δεν είναι δυνατό να ήταν κάτι τέτοιο, γιατί φαίνεται ότι οι Μάγοι ήταν οι μόνοι που το είχαν δει ή οι μόνοι που γνώριζαν κάτι γι' αυτό. Ο Ηρώδης δεν το είχε δει ούτε είχε ακούσει οτιδήποτε, το ίδιο και οι Γραμματείς και οι Φαρισαίοι. Ούτε και οι βοσκοί το πρόσεξαν παρ' όλο που βρίσκονταν με τα κοπάδια τους έξω στους κάμπους. Αλλά ούτε και οι Ρωμαίοι στρατιώτες της περιοχής ή οποιοσδήποτε άλλος, εκτός από τους Μάγους. Έτσι το Άστρο της Βηθλεέμ θα έπρεπε να ήταν στην πραγματικότητα αρκετά δυσδιάκριτο.

Το τέταρτο συμπέρασμα που εξάγουμε είναι ότι το άστρο αυτό ίσως να μην ήταν ένα άστρο με τη σημασία που έχει η λέξη αυτή σήμερα. Την εποχή που γράφτηκε το Ευαγγέλιο του Ματθαίου, η λέξη αστήρ είχε διαφορετική έννοια απ' αυτήν που έχει σήμερα. Την εποχή εκείνη ο κόσμος προσδιόριζε με τη λέξη άστρο οτιδήποτε έβλεπε στον ουρανό. Τα μετέωρα ονομάζονταν διάττοντες αστέρες, οι κομήτες μακρυμάληδες αστέρες, οι δε πλανήτες πλανώμενοι αστέρες. Ο σύγχρονος άνθρωπος δεν ταξινομεί όλα αυτά τα αντικείμενα ως άστρα, αλλά οι αρχαίοι το έκαναν.

Εκτός αυτού πολλοί αρχαίοι συγγραφείς, όπως ο Άρατος και ο Πλάτων, «χρησιμοποιούν την λέξιν άστρον με την περιληπτικήν σημασίαν, καθώς ακριβώς ημεῖς την λέξιν αστερισμός και εννοούν ομάδα αστέρων». Τα αντικείμενα που σήμερα ονομάζουμε εμεῖς άστρα ήταν για τους αρχαίους οι απλανείς αστέρες. Έτσι το άστρο που αναφέρει ο Ευαγγελιστής Ματθαίος ως «άστέρα» ίσως να μην ήταν ένα πραγματικό άστρο, όπως το εννοούμε σήμερα, αλλά ένα οποιοδήποτε ουράνιο σώμα ή φαινόμενο. Τέλος, το πέμπτο συμπέρασμα που προκύπτει αφορά στη θέση του άστρου στον ουρανό. Οι Μάγοι αναφέρουν στο λαό των Ιεροσολύμων ότι είδαν «τὸν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ». Το σημείο αυτό δεν εννοεί ότι το άστρο ήταν στο ανατολικό μέρος του ουρανού, αλλά ότι οι Μάγοι βρίσκονταν στις ανατολικές, από την Παλαιστίνη, χώρες της Ασίας, όταν πρωτοπαρατήρησαν το Άστρο. Μιας λοιπόν και οι Μάγοι βρίσκονταν στην Ανατολή όταν το είδαν για πρώτη φορά, ο μόνος τρόπος για να φθάσουν στη Βηθλεέμ ήταν να ταξιδέψουν προς τη Δύση. Έτσι, το άστρο που τους οδηγούσε θα έπρεπε να βρισκόταν στο δυτικό μέρος του ουρανού. Εάν ακολουθούσαν κάποιο άστρο, που θα βρισκόταν στο ανατολικό μέρος του ουρανού θα έφθαναν στην Κίνα ή στις Ινδίες και όχι στη Βηθλεέμ. Θα πρέπει να συμπεράνουμε λοιπόν ότι το άστρο αυτό βρισκόταν στο Δυτικό τμήμα του ουρανού. Τι ήταν λοιπόν αυτό που συνέβη στον ουρανό του μικρού χωριού της Βηθλεέμ εκείνη την εποχή κι έκανε τους Μάγους να ξεκινήσουν για το μακρινό τους ταξίδι;

Σήμερα, πάντως, η γέννηση του Χριστού αντιμετωπίζεται ως ένα θαύμα. Πολλοί μάλιστα πιστοί θεωρούν και την εμφάνιση του Άστρου της Βηθλεέμ ως ένα ακόμη θαύμα. Αν προτιμάτε να πιστεύετε ότι το Άστρο των Χριστουγέννων ήταν ένα θαύμα, η επιστήμη δεν έχει τη δυνατότητα ούτε να υποστηρίξει, αλλά ούτε και να απορρίψει κάτι τέτοιο. Είναι ασφαλώς έξω από το πεδίο της επιστήμης και απόλυτα μέσα στο πεδίο της πίστης. Σε τελική όμως ανάλυση δεν έχει και τόσο μεγάλη σημασία το τι συνέβη στον ουρανό εκείνη τη νύχτα των Χριστουγέννων, γιατί κάτι πολύ πιο σπουδαίο συνέβαινε επάνω σ' αυτήν τούτη τη Γη μας. Κάτι υπέροχο συνέβη στη μικρή πόλη της Βηθλεέμ εκείνο το βράδυ, και το γεγονός αυτό ήταν πολύ πιο σπουδαίο απ' οτιδήποτε και αν γινόταν στον ουρανό. Γιατί όταν ο Ήλιος ανέτειλε το άλλο πρωινό, την πρώτη εκείνη μέρα των Χριστουγέννων, ανέτειλε πάνω από ένα κόσμο που ποτέ πια δεν θα μπορούσε να είναι ο ίδιος. Και ίσως έτσι, η καλύτερη εξήγηση για το Άστρο της Βηθλεέμ να βρίσκεται κρυμμένη στα λόγια του ποιητή μας Γεώργιου Δροσίνης:

*Τήν ἅγια νύχτα τήν Χριστουγεννιάτικη ποιός δέν τό ξέρει;
τῶν Μάγων κάθε χρόνο τά μεσάνυχτα λάμπει τ' ἀστέρι.*

*Κι ὅποιος τό βρῆ μέσ στ' ἄλλα ἀστέρια ἀνάμεσα καί δέν τό χάση
σέ μιάν ἄλλη Βηθλεέμ ἀκολουθώντας το μπορεῖ νά φτάση!*

Πηγή: https://www.eef.edu.gr/media/ΔΙΟΝΥΣΗΣ_Π._ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ
ΚΑΜΒΥΣΕΛΛΗΣ
gkamvysellis@yahoo.gr

Χριστούγεννα στο Λέχοβο Αμυνταίου

Μαζωμένοι καιιά τριανταριά νοματαίοι στη μικρή εκκλησιά, να τουρτουρίζουμε με την αναπάντεχη χιονιά, κόντευε να ξημερώσει για τα καλά, και βλέπαμε τα ρολόγια, όσοι έτυχε, οι πιο εύποροι, να έχουνε κι αγωνιούσαμε πότε θε να 'ρθει ο παπά-Γιάννης ο Σχέτης από τη Μελισιά, να υποδεχτούμε και μεις σαν όλους τους Χριστιανούς τη Γέννηση του Θείου Βρέφους.

Σε τούτο το ακροζυγιασμένο ανάμεσα γκρεμνά και Λιβυκό πέλαγος αγκωνάρι, ίδιο σφίνα, μπιγημένο προαιώνια στην Κρήτης το πλευρό κατά που γέρνει ολομάτωτος ο ήλιος, πεντακόσια μέτρα αντικριστά το γιαλό με το μικρό λιμανάκι να προστατεύει απ' τους συχνούς βοριάδες και τα θεόρατα, βουνά ολάκερα, κύματα τις ξύλινες βάρκες των φτωχών ψαράδων και χίλια μέτρα αφημένο κάτω απ' τη κορφή του Αϊ Λιά με το θαματοουργό, σαν αετοφωλιά ανεμοδαρμένο ξωκλήσι που ολονυχτίς κάθε είκοσι του Ιούλη γερόντισσες και νιες προσκυνάνα να ξετελεύει αθρώπους και ζωντανά από τις κακουχίες, ήμασταν οι κάτοικοι, ούλοι κι ούλοι, μαζί και του Ροφού το νεογέννητο, εκατόν εφτά ψυχές. Αγρότες, κτηνοτρόφοι και ψαράδες. Ένας πρωτόγονος ακταρμάς, μαζί κι εγώ, μπολιασμένος σε τούτο το αμπογιάτιστο απ' τα τερτίπια των καιρών κι απομονωμένο χωριουδάκι, που έπρεπε να μιλούμε και να παλεύουμε τη φύση, στεριά και θάλασσα, για να μας συντηρεί.

Στο στασίδι από δίπλα μου, με τη στρατιωτική ακόμα κλαίνη κουκουλωμένος και το πλεγμένο από της συχωρεμένης γυναίκας του τα χρυσά κεράκια, όπως του άρεσε να λέει, σκούφο κατεβασμένο ως τ' αυτιά, με τα κνώτα του να στέρνουν ανάμικτα αρώματα σκόρδου κρομμυδιού και φασουλάδας, ο μπάρμπα Μιχάλης ο Σκουλαγιάς, με κόντευε, σχεδόν αγγίζανε τα χοντρά του χείλια στο αυτί μου, και..

-Άκου να σου πω Γιωργάκη μια παλαιϊκιά μα αληθινή ιστορία. Να περάσει κι η ώρα ώσπου νάρθει ο παπά Σχέτης που μπορεί να κατηφορίζει και με τα ποδάρια έξε χιλιόμετρα μακρά. Είχε ο κακορίζικος ένα γάδαρο, του ψόφησε, Πολλώ χρονώ και κείνο το ζωντανό, καιρός του ήτανε. Μα πού λεφτά να αγοράσει καινούργιο που κι αυτοί δυσκολοβρίσκονται στα χρόνια μας.

-Είδος πολυτελείας δηλαδή, μίλησα, για να πω κάτι

Μα η κουβέντα κόπηκε άξαφνα βλέποντας θρόισμα στην εκκλησιά, την κυρά Θεανώ φουσκωμένη σαν γαλοπούλα να μπαίνει ανακινώντας μεγαλοφώνως τον επικείμενο ερχομό του παπά, μια και την επιτρόπισσα κάνει με την αβάντα του γιού της του Γιακουμή που είναι πραγματικός επίτροπος και κατά φαντασία αναγνώστης. Και να 'τνε έπιασε το παγκάρι με τα δυο της χέρια λες και ήθελε να το προστατέψει από επίδοξους απαγωγείς. Στεκότανε ορθή κι έβλεπε ποιος μπαίνει, ποιος βγαίνει, μα κανένας δεν κουνιότανε απ' τη θέση του. Όλοι κοιτάζανε την πόρτα και μερικοί πηγαίνανε κι άλλο κερύ να πάρουνε με την Θεανώ να προσέχει τι κέρμα θα ρίξει, για να έχει θέμα σχολιασμού τις επόμενες μέρες. «Μια δραχμή Θε μου έριξε η τάδε και πήρε πέντε κερύ. Μα δεν ξέρει πως έχει έξοδα η εκκλησιά. Κι η άλλη με ένα πεννταράκι πήρε ένα χειρόβολο κερύ. Μα θα τα πω του γιου μου να της κάνει παρατήρηση.»

-Αυτή είναι η διασκέδασή της και το αβγατισμένο κουτσομπολιό τις χρονιάρικες μέρες, μου ψιθύρισε ο μπάρμπα Μιχάλης που παρατηρούσε τη σκηνή κι ήξερε καλά την Θεανώ. Που λες Γιωργάκη, θα σου την κάνω την ιστορία, μα ο παπάς μέχρι να 'ρθει, να

μπει στο ιερό να κάνει μετάνοιες και να ζωστεί τα ιερά του άμφια, προκάνουμε. Να τελέψουμε με το καλό, να πάω σπύτι, μα αν επιθυμείς κόπιασε κι ελόγου σου με την κυρά να σας τρατάρω ένα πιάτο κοτόσουπα, πρώτο πράμα. Κι όχι τίποτα, μ' είχε βάλει η συχωρεμένη η κυρά μου που απόθανε προ τρία χρόνια παραμονή Χριστούγεννα, ναι, λίγο πριν αποβιώσει με κατάφερε να ορκιστώ, πως όσο ζω, θα κρατήσω γερά ετούτη τη νηστεία. Ήμαρτον Θεέ μου· εγώ λέγω πως τα εξερχόμενα βλάπτουν κι όχι τα εισερχόμενα. Μα, ας είναι. Μέχρι σήμερα τηρώ τον όρκο μου.

Στράφηκε προς την εικόνα του Χριστού, σταυροκοπήθηκε, και ξανακόλλησε τις αχειλάρες του στ' αυτί μου.

-Αλλιώς, λέει, θα μ' έπαιρνε κοντά της. Καλλιά το λοιπό να τρώω ολημερίς φασουλάδα και κρομμύδι, παρά να την παλεύω από τώρα, και στον άλλο τον κόσμο.

Για μια στιγμή σβάρνισε με την αετίσια ματιά του ολόγουρα, κούνησε την κεφαλή του, κόντευε κι άλλο, με πήρε πάλι η σπιρτίλα, μου 'ρθε κι η μισοξυνημένη κρασίλα στο αναπάντεχο ρέψιμό του που μόνο εγώ κατάλαβα, όχι αυτός, και είπε σιγανά.

-Μιλώ σιγά μην ενοχλώ. Με ακούς;
-Σε ακούω μετά μεγάλης μου χαράς. Αποκρίθηκα αγανακτισμένος, και με τη σειρά μου έφερα γύρα τη θώρησή μου.

Είχανε πληθύνει οι πιστοί, και καρτερικά είχανε πιάσει τα λιγοστά καθίσματα και στασίδια, στριμωγμένοι δυο-δυο και τρεις με το κεφάλι γεμμένο, αγουροξυπνημένοι ή και ξενύχτιδες, άλλος να κοιμάται, κι άλλος να χαμουριέται. Μοναχά η κυρά Καλλιόπη με τη σύνοψη στο χέρι και τα χο-

ντρά γυαλιά κρεμασμένα με το σπάγκο από τ' ασπρισμένα της μαλλιά, μουρμούριζε τα τροπάρια, για να μπορέσει να σπηθεί κοντά στον αυτοδίδαχτο και αυτοσχέδιο ψάλτη τον αγροφύλακα.

Η εκκλησιά θύμιζε θάλαμο νεοσυλλέκτων λίγη ώρα μετά το εγεργτήριο.

Εξαίρεση η βραχνή κρασομένη φωνή στο αριστερό μου αυτί.

-Με παρακολουθείς Γιωργάκη;

-Βεβαίως.

-Αγέννητος που λες θε να 'σουνε, κι η αφεντιά μου που με βλέπεις, όργωνα τη Βόρεια Ελλάδα ολάκερη. Όχι τουρίστας, μήδε πραγματευτής. Στρατιώτης! Στον Αλβανικό πόλεμο. Υπηρετούσα στο πυροβολικό μπροστοφυλακί. Η δικιά μας πυροβολαρχία πάγαινε στη πρώτη γραμμή. Δεν ήμουν βαθυμόρφος, αλλά με τρέμανε ούλοι. Μα ήμουν και άντρακλας! Μην με θωρείς εδά που κουφτάλιασα; Η δρασκελιά μου κοντά δυο μέτρα και σαν έβρισκα οχτρούς τους έπαιρνα παραμάσκαλα, τους έσφιγγα, ώσπου να κοπεί η ανάσα τους. Τέλος πάντων.

Τούτη την ώρα καθήκανε, θαρρείς, οι μπόχες, αντί για κρομμύδια σκόρδο και ξινημένη κρασίλα, ορμίζανε στα ρουθούνια μου αντρίλα και βαρβατίλα, ανάκατα με μπαρούτι κι αγέρα λευτεριάς. Στήθηκα με ταυνοσμένες τις αισθήσεις, κι αφουγκραζόμουνε.

-Άμα καθαρίζαμε ένα τόπο απ' αυτά τα μαιμούνια τους μακαρονάδες, ή άμα διατάζανε οι ανώτεροι οπισθοχώρηση, αφήναμε τ' αμπρί, και παίρναμε δρόμο. Ούτε αυτοκίνητα, μήδε μούλάρια. Με τα πόδια και τις σκισμένες αρβύλες. Πεζοπορία! Μέρες ολάκερες. Και τη νύχτα πορπατούσαμε. Μες τα χιόνια. Κακοκαίριες το χειμώνα, λιπούρι το καλοκαίρι. Μα ήμασταν ούλοι παλικάρια διαλεμένα. Ένας κι ένας. Δε θα με πιστεύεις, μα κατέεις γράμματα θα έχεις διαβάσει είναι γινότανε στον Γράμμο και το Βίτσι.

Τον κοίταγα στο μισόφως να προβάλλει θεριεμένος, με τη ξιφολόχη μπροστά, και να σκορπά φωτιά και θάνατο. Δειλά, πήγα να τον ρωτήσω,

-Γυναίκα είχες κυρ Μιχάλη; Οικογένεια, θέλω να πω...

Μ' άρπαξε αυτός από τα μάτια, αγρίεψε κι άλλο, και μέσα από τα δόντια του είπε κοφτά.

-Είντα λολάδες κουβεντιάζεις εδά. Γυναίκα, οικογένεια, τι πα να πει; Ηντουσαν επαέ, μα μόναχα τη λευτεριά της πατρίδας μας θωρούσαμε εμείς.

-Κι αν σκοτωνόσασταν στο βουνό; Ξαναρώτησα χαζά.

-Κι είντα. Καλλιά στα νύχια των αϊτών λεύτεροι, παρά ένα με τα σκουλήκια.

Στο άκουσμα της σοφής κουβέντας, γίνηκα ένα με το στασίδι, κι άνοιξε, θαρρώ, η φλογισμένη πέτρα του μαρτυρίου και χάθηκα.

Στο μεταξύ, παρασυρμένος, ύψωσε λαφριά τη φωνή του και ξεκόλλησε από τ' αυτί μου. Τούτη τη φορά όμως, εγώ τον κόντευα κι άλλο.

-Ερχότανε το σήμα να πάμε από μια πόλη στην άλλη. Μπροστά οι ανιχνευτές, κι οι οδηγόι, πίσω εμείς. Σκαρφαλώναμε στα βουνά σα να 'τανε ισιάδα.

Σταμάτησε για λίγο, κατάπιε το σάλιο του, σφούγγιξε την κτρινημένη από τα τσιγάρα ατζιδηρή μουστάκα του, πέταξε το βλέμμα του πέρα, μακριά, και συνέχισε.

-Λίγο πριν ξεσπάσει ο πόλεμος κι εισβάλουν οι Ιταλοί στη πατρίδα μας, ο Μεταξάς τα είχε πληροφορηθεί και διάταξε μεγάλα γυμνάσια. Η πυροβολαρχία μας, πάντα πρωτοπόρος. Παραμονές Χριστούγεννα, το τριάντα εννιά, ήρθε διαταγή, τα πεζοπορά τμήματα να φύγουμε, προς δυσμάς. Κρύο! Παγωνιά. Και το χιόνι, πάνω από μια παλαμιά.

Άνοιξε την παλάμη του, τέντωσε τα δάχτυλα, σκισμένα απ' τα χρόνια και τον κάματο, τα νύχια μαύρα και κουτσουρεμένα, τη ξάνοιξε, βεβαιώθηκε θαρρείς πως τόσο ήταν το χιόνι, και συνέχισε.

Έπρεπε όμως να μετακινηθούμε. Φύγαμε Κυριακή βράδυ σκοτεινά μη μας εντοπίσουν οι άλλοι. Δυο μέρες και δυο νύχτες, πορπάτημα να δεις. Τα άρβυλα των πιο πολλώ τρυπημένα, οι κάρτσες φαγωμένες, και τα πόδια μας σκασμένα και ηρησμένα από τα κρουπαγήματα, να μας πονάνε, του θανατά. Φτάξαμε κοντά μεσημέρι της Τρίτης ολόβρεχτοι, και το κόκαλο μουλιασμένο, κουρασμένοι, πτώματα, στο Αμύνταιο κι από κει κατηφορίσαμε ως το Λέχοβο. Εκεί Γιωργάκη, παραμονή Χριστούγεννα μας υποδεχτήκανε με ενθουσιασμό, γιατί το φαντάρο τον βλέπανε σωτήρα κείνη την εποχή. Εμένα προσωπικά με φώναξε μια μεσόκοπη γυναίκα μου έδωκε στεγνά ρούχα του αντρός της να αλλάξω κι ήθελε να με τσίσει μα ένας ξερακιανός γέρος παπάς, ο παπά Νεόφυτος, μας κάλεσε ούλους στην εκκλησιά, μας λειτούργησε, μας κοινωνήσε, μα μπουκιά δεν είχαμε βάλει στο στόμα μας για δυο μέρες, πήραμε αντίδωρο που το καταπίναμε Γιωργάκη, αδειάσαμε το πανεράκι που ήντονε μέσα. Διάβασε κι άλλες ευχές, έκανε ο ίδιος και τον ψάλτη, είπε το, δι ευχών των Αγίων, και μας πήρε καιιά δεκαριά παλικάρια στο φτωχικό μα αρχοντικό του και μας τσίσε, ένα γουρουνόπουλο, λέει, είχε σφαιμένο, το λιανίσαμε σε δυο ώρες. Γυναίκα δεν είχε, μόνο δυο κόρες κι ένα εγγόνι ξεπεταμένο, μας φροντίσανε κι ως τελέψαμε διαταγή έφτασε να φύγουμε για Έδεσσα. Δεν ξέρω αν εζεί ο παπά Νεόφυτος, μα δε το φαντάζομαι, εγώ παλικάρι και γέρασα, αυτός γέρος τότε σου, ο Θεός να αναπαίψει τη ψυχή του.

Όμορφες στιγμές κυρ Μιχάλη, του είπα, μα αυτός είχε σφαλήσει το στόμα, γιατί ο παπά Γιάννης είχε ξεκινήσει... η γέννησή σου Χριστέ ο Θεός ημών ανέτειλε τω κόσμω το φως το της γνώσεως

ΧΡΙΣΤΟΣ ΓΕΝΝΑΤΑΙ ΔΟΞΑΣΑΤΕ...

Χριστουγεννιάτικα ελληνικά έθιμα

Η αναβίωση των εθίμων διατηρεί ζωντανές τις παραδόσεις αιώνων και άρρηκτους τους δεσμούς των κατοίκων κάθε περιοχής με τις ρίζες τους. Σε κάθε γωνιά της Ελλάδας, τις ημέρες των Χριστουγέννων η παράδοση αναβιώνει και διαιωνίζεται. Μερικά από τα έθιμα του τόπου μας παρουσιάζουμε σήμερα.

Μακεδονία: Μάσκες, κουδούνια και προβιές

Μάσκες, κουδούνια και προβιές, μουσικές και κάλαντα, κυριαρχούν στα χριστουγεννιάτικα έθιμα που θα αναβιώσουν και το επόμενο χρονικό διάστημα στις περιοχές της Μακεδονίας.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των Χριστουγεννιάτικων εθίμων της Μακεδονίας είναι οι μεταμφιέσεις που κατάφεραν να διατηρηθούν μέχρι σήμερα από τον προχριστιανικό κόσμο, προσαρμοζόμενες στη χριστιανική πίστη και αλλάζοντας ονομασίες ανά περιοχή: ραγκούτσια στη Χαλάστρα της Θεσσαλονίκης, ρουγκάτσια στην Ημαθία, ραγκουτσάρια στην Καστοριά, μπουμπουσάρια στη Σιάτιστα Κοζάνης, μωμόγεροι στο Κιλκίς και την Κοζάνη, κουδουνοφόροι στο Σοχό, αράπηδες και μπομπόγερα στη Δράμα.

Η παράδοση της Μακεδονίας για τα ραγκούτσια αναφέρει ότι επί τουρκοκρατίας οι τουρκικές αρχές αδυνατούσαν να αστυνομεύσουν τις περιοχές από τις επιθέσεις ληστών και για το λόγο αυτό ανέθεταν σε ομάδες Ελλήνων να προφυλάζουν τους κατοίκους. Έτσι, νέοι από χωριά της περιοχής γύριζαν τις μέρες του 12ήμερου τα χωριά, ντυμένοι με φουστάνελες, φέροντας σπαθιά και παίζοντας ζουρνάδες και νταούλια. Ο ρόλος τους ήταν να προστατεύουν τα χωριά και για το έργο αυτό εισέπρατταν ως αντίτιμο δώρα ή οτιδήποτε είχαν οι χωρικοί: κρασί, κρέας, καλαμπόκι και σιτάρι.

Στην περίπτωση των μωμόγερων, το έθι-

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των Χριστουγεννιάτικων εθίμων της Μακεδονίας είναι οι μεταμφιέσεις που κατάφεραν να διατηρηθούν μέχρι σήμερα

μο προέρχεται από Πόντιους πρόσφυγες και η ονομασία του προέρχεται από τις λέξεις μίμος ή μώμος και γέρος. Οι πρωταγωνιστές του φορούν προβιές ζώων και μάσκες ενώ ιδιαίτερο είναι το ενδιαφέρον ενός δρώμενου όταν συναντώνται διαφορετικές ομάδες μωμόγερων που οφείλουν να αντιπαρατεθούν σε μια μάχη όπου θα κερδίσει ο καλύτερος και ο χαμένος θα διπλώσει υποταγή.

Έντονα θεατρικά στοιχεία χαρακτηρίζουν και το έθιμο της γκαμήλας που αναβιώνει στα Γιαννιτσά αλλά και σε άλλες περιοχές

της κεντρικής Μακεδονίας όπως η Γαλάτιστα Χαλκιδικής αλλά και η Θέρμη Θεσσαλονίκης. «Απόψε μας κλέψαν τη Μανιώ τρεις τούρκοι Αρβανιτάδες», λέει το τραγούδι, με το οποίο ξεκινά η αναβίωση του εθίμου που έχει τις ρίζες του στην εποχή της τουρκοκρατίας και περιγράφει μια ιστορία αγάπης. Ο αγαπημένος της όμορφης Μανιώς είναι αποφασισμένος να την πάρει πίσω. Έτσι σκαρφίζεται την ιδέα να φτιάξει ένα ομοίωμα καμήλας, στο οποίο μπαίνει ο ίδιος και οι φίλοι του. Η καμήλα και το «περιεχόμενό» της φτάνουν στον

τούρκικο μαχαλά και οι νέοι κερνούν κρασί και ρακί τους φρουρούς που κρατούν τη Μανιώ. Οι φρουροί μεθούν κι αφήνουν αφύλακτο το σπίτι, όπου βρίσκεται η νεαρή κοπέλα. Οι νέοι ελευθερώνουν τη Μανιώ, την κρύβουν στην καμήλα και τη φέρνουν πίσω. Κανονίζουν, μάλιστα, να γίνει γρήγορα ο γάμος του ζευγαριού κι έτσι την επομένη νταούλια και ζουρνάδες βγαίνουν στους δρόμους για να γιορτάσουν όλοι τα ευχάριστα.

Την αυλαία των χριστουγεννιάτικων εθίμων κλείνουν φαντασμαγορικά οι κλαδαιριές, φωτιές που ανάβουν την παραμονή των Χριστουγέννων στη Νέα Μεσήμβρια, τη Φλώρινα, τη Σιάτιστα, την Κοζάνη και αλλού και συμβολίζουν τη φωτιά που άναψαν οι ποιμένες της Βηθλεέμ για να ζεσταθεί ο νεογέννητος Χριστός. Και αν κάποτε αυτές οι παραδόσεις ζύσταιναν τις σχέσεις των ανθρώπων και κατάφεραν να τους φέρουν πιο κοντά, σήμερα, εκτός από αυτό, καταφέρνουν να προσελκύσουν πλήθη επισκεπτών από όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό σε μια γνωριμία με την ιστορία και τα ήθη κάθε τόπου.

Κοινός παρονομαστής στην πορεία του χρόνου και την αναβίωση των χριστουγεννιάτικων εθίμων είναι εκείνοι που αναλαμβάνουν να συνεχίσουν την παράδοση, οι παλαιότεροι που ανασύρουν τα στοιχεία και τα συναισθήματα από τις μνήμες των παιδικών τους χρόνων και οι νεότεροι που παίρνουν τη σκυτάλη για να τα μεταφέρουν στα δικά τους παιδιά.

Με πληροφορίες από ΔΠΕ-ΜΠΕ

Δωδεκάνησα: Τα “γιαπράκια” της Ρόδου και τα “ευλογημένα” της Νισύρου

Παραδοσιακά και οικογενειακά, με διαφορετικά έθιμα από νησί σε νησί και από χωριό σε χωριό γιορτάζονται τα Χριστούγεννα στα νησιά της Δωδεκανήσου. Από τα χαρακτηριστικά των εκδηλώσεων είναι ότι οι κάτοικοι της Δωδεκανήσου 40 ημέρες πριν από τα Χριστούγεννα βρίσκονταν σε νηστεία με σκοπό να προετοιμαστούν για τη γέννηση του Χριστού και να απολαύσουν στη συνέχεια το Χριστουγεννιάτικο τραπέζι.

Κύριο φαγητό στα περισσότερα νησιά της Δωδεκανήσου ήταν και σε γενικές γραμμές παραμένει, παράλληλα με τη γαλοπούλα τα τελευταία χρόνια, το κοιρινό κρέας.

Σε αρκετά χωριά της Ρόδου, το σφάξιμο του κοίρου που μεγάλωναν οι οικογένειες γινόταν σε παρέες και με ειδική ιεροτελεστία. Από τα Χριστουγεννιάτικα φαγητά ήταν επίσης τα παραδοσιακά «γιαπράκια» (ντολμαδάκια) τα οποία δεν έλειπαν από το τραπέζι.

Σε ό,τι αφορά τα γλυκά τόσο στη Ρόδο όσο και στα υπόλοιπα νησιά το χαρακτηριστικό είναι οι δίπλες, οι οποίες εξακολουθούν να κατασκευάζονται και σήμερα.

Σε ό,τι αφορά τα γλυκά τόσο στη Ρόδο όσο και στα υπόλοιπα νησιά το χαρακτηριστικό είναι οι δίπλες

Από τα αξιοσημείωτα των ημερών είναι ότι την ημέρα των Χριστουγέννων οι κάτοικοι της Ρόδου συνηθίζουν να πηγαίνουν οικο-

γενειακά στην εκκλησία και αμέσως μετά να επισκέπτονται τους ηλικιωμένους γονείς και παππούδες για τις σχετικές ευχές. Σε ορι-

σμένα χωριά της Ρόδου ήταν έθιμο να επισκέπτονται ομαδικά, σαν μεγάλη παρέα, το βράδυ των Χριστουγέννων τα σπίτια όσων γιορτάζουν με τους οικοδεσπότες να είναι «υποχρεωμένοι» να τους κεράσουν όλους.

Η περιοδεία της παρέας συνεχίζεται μέχρι πρωίας ενώ αν αντέχουν ξεκινούν και νέο κύκλο επισκέψεων σε αυτούς που γιορτάζουν την ...επόμενη μέρα (της Παναγιάς).

Στη Νίσυρο, το βράδυ των Χριστουγέννων ο ιερέας τελεί τρισάγιο και κατόπιν προσφέρει στους πιστούς «ευλογημένα» τα οποία μόλις έφταναν στο σπίτι, τα τοποθετούσαν στο γιορτινό τραπέζι και τα έτρωγαν πρώτα.

Στον Αρχάγγελο, στη Σάλακο και σε πολλά άλλα από τα χωριά της Ρόδου, το «Χριστόψωμο» είναι το πρόσφορο που πάνε στον παπά τα Χριστούγεννα.

Το γιορτινό τραπέζι των Χριστουγέννων στρώνεται από το βράδυ της παραμονής. Στο κέντρο τοποθετείται το Χριστόψωμο και δίπλα το μέλι με πολλούς ξηρούς καρπούς.

Με πληροφορίες από ΔΠΕ-ΜΠΕ

Ηπειρος: Οι δύο καλύβες, το αναμμένο πουρνάρι και τα “σπάργανα του Χριστού”

Παλιές παραδόσεις και έθιμα που έρχονται από το βάθος του χρόνου, που μεταφέρθηκαν από γενιά σε γενιά κι έχουν ρίζες ή επιρροές από την αρχαιότητα, τη θρησκεία και την ιστορική διαδρομή ενός τόπου μακρινού της Καισάρειας στην Καππαδοκία, έφεραν μαζί τους οι πρόσφυγες το 1924, στην νέα τους πατρίδα που την ονόμασαν Νεοκαισάρεια Ιωαννίνων.

Οι Καππαδόκες πρόσφυγες είχαν μεγάλη πίστη, γι' αυτό πρώτο τους μέλημα ήταν να χτίσουν Ιερό Ναό αφιερωμένο «στον δικό τους Άγιο», τον Μέγα Βασίλειο, που είχε διατελέσει επίσκοπος Καισάρειας.

Στην πλατεία του χωριού, από τότε μέχρι σήμερα, τις Χριστουγεννιάτικες μέρες, οι βαθειά θρησκευόμενοι πρόσφυγες στήνουν δύο καλύβες. Η πρώτη είναι αφιερωμένη στη γέννηση του θείου βρέφους, και η δεύτερη στον Μέγα Βασίλειο, τον άγιο της Πρωτοχρονιάς.

Την παραμονή των Χριστουγέννων, στο κάθε σπίτι η νοικοκυρά μαγειρεύει «χερσέ», σιτάρι μαζί με κοτόπουλο και πριν το σερβίρει στο τραπέζι για την οικογένεια, πηγαίνει πιότα με το φαγητό στους γείτονες.

Το σιτάρι και το κοτόπουλο απο-

Το αναμμένο πουρνάρι συμβολίζει τους βοσκούς που πήγαν για να προσκυνήσουν το θείο βρέφος και για να βλέπουν μέσα στην νύκτα είχαν ανάψει ένα ξερό πουρνάρι.

τελούν τροφή για ζώα και ανθρώπους, γι' αυτό το φαγητό, συμβολίζει την επάρκεια των αγαθών στο κάθε σπίτι. Σύμφωνα με την παράδοση η Παναγία, βρήκε αυτή την τροφή κοντά στην φάτνη για να φάει, γι' αυτό είναι το ευλογημένο των Καππαδόκων φαγητό της προσφοράς και το μοιράζουν.

Το «κετέ» και το γλυκό «σινί», είναι τα εδέσματα των γιορτινών ημερών, που δεν λείπουν από κανένα σπίτι. Το «σινί», γίνεται με χειροποίητο φύλλο, καρόδια και καμένο αλεύρι.

Το «κετέ», είναι τσουρέκι σε σχήμα σαλίγκαρου, ενώ το μυστικό του βρίσκεται βούτυρο με καμένο αλεύ-

ρι.

ΤΟ ΑΝΑΜΜΕΝΟ ΠΟΥΡΝΑΡΙ

Ένα πολύ παλιό έθιμο στην Ήπειρο που συναντάται με μικρές παραλλαγές στις διάφορες περιοχές είναι «το αναμμένο πουρνάρι», που συμβολίζει τους βοσκούς που πήγαν για να προσκυνήσουν το θείο

βρέφος και για να βλέπουν μέσα στην νύκτα είχαν ανάψει ένα ξερό πουρνάρι.

Ειδικότερα, το έθιμο τηρείται στο χωριό της Άρτας. Όποιος επισκεφτεί το σπίτι του γείτονα, για να περνά χρόνια πολλά, καθώς και οι παντρεμένοι, που θα πάνε στο πατρικό τους για τις ευχές, κρατούν ένα κλαρί από πουρνάρι που το ανάβουν στον δρόμο. Όπως τρίζουν τα φύλλα του καθώς καίγονται, εύχονται στον κάθε νοικοκύρη να μεγαλώνει η φιλία, να προκόβουν τα κοπάδια.

Στα Γιάννενα τηρείται παραλλαγή του έθιμου. Δεν κρατούν το πουρνάρι αναμμένο στο χέρι τους, αλλά στη χούφτα τους έχουν δαφνόφυλλα και πουρνάρφυλλα, που τα πετάνε στο τζάκι, μόλις μπουν στο σπίτι. Καθώς τα φύλλα καίγονται πετάνε σπίθες, εύχονται: «Αρνιά, κασιόκια, νύφες και γαμπρούς!».

Στον Έβρο, το σταυροδρόμι λαών και πολιτισμών, μία περιοχή με πλούσια λαογραφική παράδοση, στα χωριά στο βόρειο τμήμα του νομού, τα ξημερώματα της 24ης Δεκεμβρίου ομάδες νεαρών εξακολουθούν να «κλέβουν» από τις αυλές των σπιτιών οτιδήποτε μπορεί να μεταφερθεί (παλιές πόρτες, ζώο και παλαιότερα άμαξες), τα οποία οι ιδιοκτήτες αναζητούσαν σε άλλες γειτονιές, ενώ σήμερα τα βρίσκουν συγκεντρωμένα στην πλατεία του χωριού απ' όπου τους επιστρέφονται σε κλίμα αστεϊσμών και πειραγμάτων.

Στο τραπέζι της παραμονής των Χριστουγέννων εξακολουθούν να υπάρχουν εννέα φαγητά όλα νησίσιμα (το ψωμί, το κρεμμύδι, το μέλι, το κρασί, το σαραγλί, το καρπούζι λογίζονται ως φαγητό). Το κάθε φαγητό έχει και έναν συμβολισμό (το καρπούζι μεγάλη παραγωγή όσα τα σπάρια του, το κρασί για να προσδεύσει η οικογένεια όπως αναπτύσσεται η κληματαριά), καθώς κι ένα ζυμωτό ψωμί διακοσμημένο με παραστάσεις από την αγροτική παραγωγή (π.χ. δέμα από σιτάρι, έναν ζυγό εφ' όσον υπάρχουν ζώα, ή και φιγούρες από τα ζώα).

Ο αριθμός εννέα συμβολίζει την εννεάμηνη κύηση της Παναγιάς και τα φαγητά θυμιατίζονται από την οικοδέσποινα. Ανάμεσα της γέννησης του Χριστού και με το τέλος της νηστείας, στο εορταστικό τραπέζι υπάρχει κοτόπουλο, συνήθως μαγειρεμένο με λάχανο τουρσί, γιατί το συγκεκριμένο πουλερικό σκαλίζει το σώμα προς τα πίσω όπως προς τα πίσω θα μείνει και ο παλιός χρόνος στις επόμενες ημέρες.

Τα κόλιαντα πχούν από τους μικρούς καλαντιστές από νωρίς το πρωί της παραμονής

των Χριστουγέννων έως και το μεσημέρι, μόνο που σήμερα οι κουλουρίτσες, τα καρόδια, τα σύκα και τα κομμάτια κρέατος που συγκέντρωναν στο παρελθόν και κρεμούσαν σε μία βέργα από κρανά, έχουν αντικατασταθεί από χαρτζιλίκι και γλυκίσματα.

Τα κόλιαντα πχούν από τους μικρούς καλαντιστές από νωρίς το πρωί της παραμονής των Χριστουγέννων έως και το μεσημέρι

Έβρος: Τα “κόλιαντα”, το κλέψιμο από τις αυλές και τα 9 φαγητά στο τραπέζι της παραμονής των Χριστουγέννων

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΤΑΛΩ ΚΑΙ ΙΩΝΙΑ

Ένα χριστουγεννιάτικο φιλικό 68 χρόνια πριν

Στην Αθήνα και επί κατοχής ξεκίνησε να διεξάγεται Κύπελλο Χριστουγέννων με πρωτοβουλία των ομάδων του ΠΟΚ (δηλαδή Παναθηναϊκού, Ολυμπιακού, ΑΕΚ εκ του Κωνσταντινουπόλεως ΑΕ) το οποίο διήρκεσε για μία 20ετία. Αντίθετα στα Χανιά δεν υπήρχε ανάλογη διοργάνωση αν και η περίοδος των εορτών προσφερόταν πάντα για δυνατούς φιλικούς αγώνες ανάμεσα στις κορυφαίες ομάδες.

Σε ένα ανάλογο παιχνίδι ανήμερα των Χριστουγέννων του 1951 θα αναφερθούμε σήμερα. Το οποίο έχει ιδιαίτερη αξία καθώς έγινε λίγους μήνες πριν τη διοργάνωση του πρώτου πρωταθλήματος από τη νεοσύστατη τότε ΕΠΣ Χανίων.

Όπως διαβάζουμε σε ένα λεύκωμα ενός φιλάθλου του Τάλω και σε απόκομμα από αθλητική εφημερίδα και σε ανταπόκριση του Κ. Στρογγυλάκη: «Την ημέραν των Χριστουγέννων συναντήθησαν εις φιλικόν αγώνα τα συνεργαζόμενα σωματεία της πόλεως μας Τάλως και Ιωνία. Ο αγών ήτο πλούσιος εις θεαματικές φάσεις και τεχνικούς συνδυασμούς και συγκαταλέγεται μεταξύ των καλύτερων της εφετεινής περιόδου. Η ομάς του Τάλω με το παιχνίδι που εφήρμοσε και το αποτέλεσμα που έφερε διεσκέδασε την ήτταν της παρελθούσης Κυριακής όπου ηττήθη με 4-0 από το Ο.Φ. Χανίων».

Το παράδοξο είναι ότι Ιωνία και Τάλως θα κυριαρχήσουν την δεκαετία του '50 στο τοπικό πρωτάθλημα μαζί με την Ατλαντίδα όταν και θα μοιραστούν τους τίτλους. Αντίθετα ο Ομιλος δεν θα καταφέρει να κερδίσει κάποιο πρωτάθλημα παρά μόνο μετά τη συνεργασία με τον Κρητικό και την δημιουργία του ΟΦ Κρητικού το 1961-62.

Ιωνία (πάνω) και Τάλως (κάτω) σε φωτογραφίες την ίδια περίοδο των εορτών του 1951 όπως μαρτυράνε και οι ευχές πάνω σε αυτές. Αλλωστε ήταν συνηθισμένο από τότε στο πλαίσιο της προσπάθειας για οικονομική ενίσχυση των ομάδων να πουλάνε την περίοδο των εορτών -μικρού μεγέθους- φωτογραφίες στους φιλάθλους τους πάνω σε ένα είδος ημερολόγιο. Κάτι που γίνεται μέχρι και τις μέρες μας...

ΧΟΡΤΑΣΤΙΚΟ ΤΟ Β' ΜΕΡΟΣ

Επιστρέφοντας στο παιχνίδι που έγινε τα Χριστούγεννα διαβάζουμε ότι δεν μπήκε κάποιο τέρμα στο α' μέρος όμως: «κατά το β' ημίχρονον αι ομάδες παίζουν πιο καλά και καρποφορούν αι προσπάθειαι αμφοτέρων δύο φορές και έτσι λήγει ο αγών 2-2».

Τα τέρματα επέτυχον της Ιωνίας οι Σκαραντωνάκης και Ρούμελης και του Τάλω οι Μεταξωτός - Ηλιάκης. Καλύτεροι παίκται οι Λιονουδάκης του Τάλω και Γουνάκης της Ιωνίας».

Μάλιστα στις ιδιόχειρες σημειώσεις του φιλάθλου στο λεύκωμα διαβάζουμε ότι το σκορ το άνοιξε η Ιωνία για να ισοφαρίσει ο Τάλως και στη συνέχεια να πάρει κεφάλι στο σκορ με «κεραυνοβόλο σουτ» του Ηλιάκη μετά από «ωραιότατης κατεβασιάς» του Λιονουδάκη και πάσας στον σκόρερ! Τελικά όμως στα δύο λεπτά καθυστερήσεων η Ιωνία ισοφάρισε.

διότι ο Κρητικός ήτο καλύτερος, ενώ η Ατλαντίς πλέον τυχερή. Η εμφάνιση της Ατλαντίδας ήτο κάτω της μετρίας».

Γενικά τα δύο αυτά παιχνίδια έγιναν μέσα στο κλίμα των ημερών και δεν υπήρξαν παρατράγουδα. Αντίθετα μία εβδομάδα μετά στην Πρωτοχρονιά του 1952 η Ατλαντίδα νίκησε 3-2 τον Ομιλο Φιλάθλο Χανίων σε ένα πολύ επεισοδιακό φιλικό στο οποίο αξίζει να αναφερθούμε σε επόμενο δημοσίευμα μας.

*Ο Ζυμπουλάκης ήταν Ζινόπουλος και είχε φούρνο στη Σπλάντζια, ο Μπαξεβανάκης είναι Μπαξεβάνης και ο Σταύρος Κουτρούλης (πιο γνωστός ως "το Σταυράκη") στη συνέχεια φόρεσε τη φανέλα της Ατλαντίδας ενώ πήρε και μεταγραφή

στον Ολυμπιακό Πειραιά. Ήταν δε και εξάιτετος μουσικός "κορνετίστας" όπως μας λέει ο κ. Στέλιος Σούλιαρης.

**Πολύτιμες πληροφορίες για τις δραστηριότητες του Τάλω για την περίοδο από τον Ιούνιο του 1951 έως τον Αύγουστο του 1952 προσφέρει αυτό το λεύκωμα αυτό. Το οποίο ανήκε πιθανότατα στον Β. Τζοτζολάκη. Πάντως μεταφέρουμε με επιφύλαξη το όνομα.

***Την περίοδο των εορτών των Χριστουγέννων εκτός από φιλικά παιχνίδια διεξάγονταν και αγώνες για το Κύπελλο Ελλάδας στο οποίο τότε μετείχαν και τα τοπικά σωματεία. Χαρακτηριστικά να αναφέρουμε ότι τη δεύτερη μέρα των Χριστουγέννων για το Κύπελλο Ελλάδας έπαιξαν το 1956 Ιωνία - Ατλαντίδα 1-0 (με σκόρερ τον Ε. Δούπη) και το 1961 ΟΦ Κρητικός - Ηρόδοτος 4-2.

Χριστούγεννα που... έγραψαν ιστορία

■ **Γεγονότα που ταυτίστηκαν με τις γιορτινές μέρες**

Συνυφασμένο με την ειρήνη και την αγάπη είναι το πνεύμα των Χριστουγέννων και παρά το γεγονός ότι σε πολλές γωνιές του πλανήτη, στο ρου της Ιστορίας, τα Χριστούγεννα υπήρξαν αιματοβαμμένα, υπό τους ήχους όπλων και κανονιών, σε μια λαμπρή στιγμή στην ιστορία, το χριστουγεννιάτικο πνεύμα φαίνεται πως έκανε το ... θαύμα του.

Γυρνώντας πίσω το χρόνο και "ξεσκονίζοντας" το χρονοντούλαπο της ιστορίας, ανασύραμε μια ιστορία ανακωχής από τα Χριστούγεννα του 1914, κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, που έχει αφήσει ανεξίτηλο το αποτύπωμά της.

Η παραμονή των Χριστουγέννων του 1914 βρήκε τους στρατιώτες στα χαρακώματα, στην περιοχή Πλούνσιου της Φλάνδρας, σε μια νύχτα κρύα και υγρή. Οι επιχειρήσεις στο Δυτικό Μέτωπο είχαν «βαλτώσει» και η προέλαση των Γερμανών είχε ανακοπεί από τις δυνάμεις της Αντάτ, με τους δύο στρατούς να επιδίδονται σ' έναν σκληρό πόλεμο φθοράς, με σημείο αναφοράς τα χαρακώματα.

Γύρω στα μεσάνυχτα, οι Βρετανοί στρατιώτες ακούν από τις γραμμές των Γερμανών μια γνώριμη ψαλμωδία και βλέπουν φως από κεριά να τρεμοσβήνει στο ομιχλώδες τοπίο. Οι στίχοι από την ψαλμωδία "Stille Nacht, heilige Nacht" ηκούσαν ξένοι στ' αυτιά τους, αλλά η ψαλμωδία ήταν τόσο γνώριμη, που άρχισαν να σιγοτραγουδούν στη γλώσσα τους: "Silent Night, Holy Night". Η "Αγία Νύχτα" -περί ης ο λόγος- είχε καταφέρει να ξυπνήσει μέσα τους το πνεύμα των Χριστουγέννων και ο σπόρος της ανακωχής άρχισε να ριζώνει στις καρδιές τους. Έτσι, αντί να ακολουθήσουν την προσφιλή πρακτική του αλληλοσκοτωμού, προχώρησαν προς τη «νεκρή ζώνη», σε μια ανεπίσημη, προσωρινή ανακωχή, που έμελλε να κρατήσει μόλις 24 ώρες, ένα ευχάριστο, φωτεινό «διάλειμμα» μέσα στο σκότος του πολέμου.

Το πρωί των Χριστουγέννων, Βρετανοί και Γερμανοί έθαψαν τους νεκρούς τους, έσφιξαν τα χέρια, είπαν ο ένας στον άλλο τα παράπονά τους, αντάλλαξαν αναμνηστικά δώρα κι έδωσαν ραντεβού στο γήπεδο, για έναν φιλικό ποδοσφαιρικό αγώνα, που έληξε 3-2, με επικράτηση των Γερμανών.

Ένα 24ωρο μετά, η προσωρινή ανακωχή είχε τελειώσει. Οι στρατιώτες επέστρεψαν στα χαρακώματα και από φίλοι έγιναν και πάλι εχθροί σε μια σειρά μαχών, που έμελλε να κρατήσει ακόμη τέσσερα χρόνια και να στοιχίσει τη ζωή σε περίπου 10 εκατ. ανθρώπους.

ΑΠΕ - ΜΠΕ »

Διάφορα γεγονότα έχουν δεθεί άρρηκτα με την ημέρα των Χριστουγέννων. Άλλα ευχάριστα, άλλα δυσάρεστα και άλλα καθοριστικά για την πορεία προσώπων και χωρών. Λίγα απ' αυτά είναι τα παρακάτω:

•376: Καθιερώνεται στο ανατολικό τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ο εορτασμός των Χριστουγέννων στις 25 Δεκεμβρίου.

•390: Ο αυτοκράτωρ του Βυζαντίου Μέγας Θεοδόσιος παραδέχεται την ενοχή του σε διάπραξη μαζικών φόνων στη Θεσσαλονίκη και προβαίνει σε δημόσια απολογία, ενώπιον του αρχιεπισκόπου Μεδιολάνων Αμβροσίου.

•1100: Ο Βαλδουίνος Α' στέφεται βασιλιάς της Ιερουσαλήμ, στη Βασιλική της Γεννήσεως, στη Βηθλεέμ.

•1599: Ανακαλύπτεται το Νησί των Χριστουγέννων (Christmas Island)

•800: Ενώ ο Καρλομάγος προσευχόταν γονατιστός στο ναό του Αγίου Πέτρου, στη Ρώμη, ο Πάπας Λέων Γ' τοποθέτησε μια χρυσή κορώνα στο σκυμμένο κεφάλι του βασιλιά, στέφοντάς τον Αυτοκράτορα της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

•1741: Ο Σουηδός αστρονόμος Άντερς Κέλσιους εισάγει την εκατονταβάθμια κλίμακα μέτρησης της θερμοκρασίας, που έκτοτε φέρει το επώνυμό του.

•1818: Πρωτοπαρουσιάζεται το μουσικό έργο του Φραντς Γιόζεφ Γκρόνμπερ "Αγία Νύχτα" στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου, στο Όμπερντορφ της Αυστρίας.

•1914: Ο Αμερικανός χημικός, Έντουαρντ Κέντιντλ, απομονώνει τη θυροξίνη, την πρώτη ορμόνη του θυροειδούς. Ο Κέντιντλ θα τιμηθεί, αρκετά χρόνια αργότερα (το 1950), με Νόμπελ.

•1926: Πεθαίνει ο αυτοκράτορας Τάισο της Ιαπωνίας και τα "ηνία" αναλαμβάνει ο γιος του, πρίγκιπας Χιροχίτο, ο οποίος τον διαδέχεται ως αυτοκράτορας Σόουα.

•1932: Σεισμική δόνηση, μεγέθους 7,6 βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ, στο Γκάνσου της Κίνας, •1941: Πέφτει η "αυλαία" της μάχης του Χονγκ Κονγκ, που σηματοδοτεί την ιαπωνική κυριαρχία στο Χονγκ Κονγκ.

•1968: Τα Χριστούγεννα του 1968, οι αστροναύτες του διαστημοπλοίου Apollo 8 της NASA, αποτελούμενο από τους Frank Borman, James Lovell και William Anders, έγιναν οι πρώτοι άνθρωποι που ανακάλυψαν τη "σκοτεινή" πλευρά της Σελήνης. Όμως, η αποστολή τους επεφύλαξε και άλλη μία όμορφη έκπληξη. Ήταν οι πρώτοι άνθρωποι που είδαν και φωτογράφησαν τη Γη από τη Σελήνη. Η μαγική εικόνα που αντίκρουσαν οι αστροναύτες αποτυπώθηκε στη συγκεκριμένη φωτογραφία. Τη στιγμή, την ονόμασαν η "Ανατολή της Γης" καθώς κρυπτόμενη η μισή από τη σκιά της Σελήνης, η Γη ήταν σαν να ανέτειλε εκείνη την ώρα.

•1977: Ο πρωθυπουργός του Ισραήλ, Μεναχέμ Μπέγκιν, συναντάται στην Αίγυπτο με τον Αιγύπτιο πρόεδρο, Άνουαρ Σαντάτ.

•1974: Ο κυκλώνας Τρέισι (Tracy) ισοπεδώνει την πόλη Ντάργουιν της Αυστραλίας.

•1989: Καταδικάζονται σε θάνατο και εκτελούνται ο δικτάτορας της Ρουμανίας, Νικολάι Τσαουσεσκου και η σύζυγός του, Έλενα.

•1991: Παραίτεται από πρόεδρος της Σοβιετικής Ένωσης ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ και την επόμενη ημέρα καταρρέει και η ένωση. Παράλληλα, οριστικοποιείται το δημοψήφισμα στην Ουκρανία, που σηματοδοτεί την αποχώρηση της τελευταίας από τη Σοβιετική Ένωση.

•1990: Πραγματοποιείται η πρώτη επιτυχημένη δοκιμή του συστήματος, που αργότερα θα γίνει γνωστή ως "World Wide Web" (παγκόσμιος ιστός).

•2003: Εξαφανίζεται η μικρή διερευνητική συσκευή Beagle 2, που είχε εκτοξευτεί κωρίτερα από το ευρωπαϊκό σκάφος Mars Express, καθ' οδόν για τον Άρη. Το Beagle 2 επρόκειτο να προσεδαφιστεί στον πλανήτη ανήμερα τα Χριστούγεννα.

Ταινίες για τα Χριστούγεννα και "Μια υπέροχη ζωή"

Μπορεί το "Netflix" να προσφέρει στο... πιάτο δεκάδες χριστουγεννιάτικες ταινίες, υπάρχουν όμως και κλασικές αξίες της "μεγάλης οθόνης", που έχουν ταυτιστεί με τις ημέρες των γιορτών.

Ταινίες, που περιστρέφονται ή επικεντρώνονται στο πνεύμα των Χριστουγέννων, δηλαδή της αγάπης για τον συνάνθρωπο. Έτσι, για να μπορούμε καλύτερα στο χριστουγεννιάτικο κλίμα, ανατρέχουμε στα αρχεία του ΑΠΕ-ΜΠΕ, ξεχωρίζοντας κάποιες από τις καλύτερες ταινίες του είδους.

"Ο Χρυσοθήρας"

("The Gold Rush") Από τις ταινίες που καταλαβαίνεις γιατί ο κινηματογράφος κέρδισε την καρδιά του κόσμου, όταν δεν υπήρχαν

τα τεχνολογικά μέσα, δεν ήταν ομιλών και ακόμη οι σκηνοθέτες έψαχναν τα βασικά για να αφηγηθούν την ιστορία τους. Εδώ, όμως, υπάρχει ο τεράστιος, ο κορυφαίος, ένας από τους δυο-τρεις πρωτομάστορες του σινεμά, ο Τσάρλι Τσάπλιν, πίσω και μπροστά από την κάμερα, ενώ έχει γράψει και το υπέροχο σενάριο. «Ο Χρυσοθήρας», που γύρισε ο Τσάπλιν το 1925 και πίστευε ότι γι' αυτήν και μόνο έπρεπε να τον θυμούνται, αποτελεί σημείο αναφοράς στην ιστορία του βωβού κινηματογράφου και φυσικά ήταν η ταινία που απογείωσε τη δημοτικότητα του μεγάλου -εκτός όλων των άλλων- κωμικού.

Ο ήρωας της ταινίας, βρίσκεται στην Αλάσκα για να βρει χρυσό. Μια τρομερή καταγίδα τον υποχρεώνει να καταφύγει σε μια καλύβα, μαζί με έναν επικίνδυνο ληστή και ένα χρυσοθήρα. Η κακοκαιρία δεν υποχωρεί και οι τρεις αποκλεισμένοι στην καλύβα θα αρχίσουν να βασανίζονται από την πείνα. Ο Τσάπλιν θα έχει μια απίθανη ιδέα για να γεμίσουν το στομάχι τους, ενώ όταν επιστρέφει στην πόλη, θα συναντήσει μια τραγουδίστρια την οποία ερωτεύεται, παρότι εκείνη τον αγνοεί. Παραμονή Πρωτοχρονιάς θα βρεθεί κοντά στο όνειρό του, να κάνει δική του την κοπέλα που αγαπά.

Δεν υπάρχουν λόγια για την αθάνατη ταινία, στην οποία συνυπάρχει το τραγικό με το κωμικό, ο σουρεαλισμός με την περιπέτεια και οι ευφάνταστες γκάφες με την κοινωνική σάτιρα. Μία σκέτη απόλαυση, ένα έργο τέχνης, που πρέπει να ανακαλύψουν αυτοί που αγαπούν το σινεμά και ειδικά οι νεότεροι.

Μια υπέροχη ζωή

Αριστουργηματική ταινία, που πέρασε από πολλά κύματα, για να χαρακτηριστεί κλασική, καθώς όταν πρωτοπροβλήθηκε το 1946, δεν μπήκε στις κορυφαίες της χρονιάς σε εισπράξεις, παρότι η καλλιτεχνική της αξία δεν είχε αμφισβητηθεί, κάτι που δεν θα ήταν και πολύ παράξενο. Μπορεί να έχασε και τις πέντε υποψηφιότητες για Όσκαρ, αλλά ο σκηνοθέτης της Φρανκ Κάπρα («Συνέβη μια νύχτα», «Χαμένος ορίζοντας», «Δεν θα τα πάρεις μαζί σου», «Ο κύριος Σμιθ πάει στην Ουάσινγκτον», «Αρσενικό και παλιά δαντέλα»), αυτός ο τρομερός μάστορας του σινεμά, έλαβε τη Χρυσή Σφαίρα για τη σκηνοθεσία του.

Η ταινία ειδικά μετά τη δεκαετία του '70 αναγνωρίστηκε για την αξία της και ίσως είναι η μοναδική ταινία που προβάλλεται κάθε Χριστούγεννα, ενώ πολλά σπίτια την έχουν στη βιντεοθήκη τους σε όλο τον κόσμο.

Συνοπτικά η ιστορία της ταινίας έχει ως κεντρικό ήρωα έναν συμπονετικό, καλόκαρδο άνθρωπο, τον Τζορτζ Μπέιλι, που κληρονομεί από τον πατέρα του τις αρχές του, αλλά και τη μικρή του επιχείρηση, που έχει μπει στο στόχαστρο του αδίστακτου τραπεζίτη-μεγαλοεπιχειρηματία της μικρής επαρχιακής πόλης. Ο Μπέιλι, που ήθελε να φύγει και να γνωρίσει τον κόσμο μαζί με τη σύζυγό του, που μόλις είχε παντρευτεί, θα αναγκαστεί να παραμείνει για να σώσει τις οικονομίες και τα σπίτια των συμπολιτών του. Όταν ο αλλοπαρμένος γλυκύτατος θεός του χάνει τις οικονομίες της μικρής επιχείρησης, τις οποίες βρίσκει και καταχράται ο αδίστακτος επιχειρηματίας και ο Μπέιλι κινδυνεύει με φυλάκιση, αυτός χάνει τον κόσμο κάτω από τα πόδια του και σκέφτεται να αυτοκτονήσει. Μέχρι που θα εμφανιστεί ένας περίεργος τύπος, ο προστάτης άγγελός του...

Το στόρι γεμίζει και με πολλές άλλες λεπτομέρειες, που πραγματικά διανθίζουν την ταινία σχετικά με τις σχέσεις των ανθρώπων, τον έρωτα, την αλληλεγγύη, την αποστροφή στο χρήμα, ενώ ταυτόχρονα καυτηριάζει τη νέα μόδα του «αθεϊσμού», δηλαδή την αντικατάσταση της ευσεβείας και

εν γίνεται της θρησκείας από το νέο θεό: το δολάριο.

Αυτός ο λόγος, όπως και ότι η ταινία δείχνει τον πρωταγωνιστή να προσφέρει τα πάντα στους συμπολίτες του, χωρίς κανένα αντάλλαγμα, εν αντιθέσει με τον μεγαλοεπιχειρηματία και τραπεζίτη, που παρουσιάζεται ως η επιτομή του παραδόπιστου, φέρνει τον Κάπρα και το φιλμ του απέναντι και από τον Μακαρθισμό και τη διαβόητη Επιτροπή Αντιαμερικανικών Ενεργειών, η οποία το χαρακτήρισε ως «μεταφέρουσα φιλο-κομμουνιστικά μηνύματα»!

Η αλήθεια είναι ότι πέρα από το ενοχλητικό στόρι, το σενάριο που είχε γράψει το διάσημο συγγραφικό ζευγάρι της εποχής Φράνσις Γκούντριντς και Άλμπερτ Χάκετ, υπό την επιμέλεια του σκηνοθέτη, στην τελική του διαμόρφωση είχε συμβάλει και ο «σταμπαρισμένος» αριστερός Ντόναλντ Τράμπο, ο οποίος, ωστόσο, δεν εμφανίζεται στους συντελεστές της ταινίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διώξεις για τον Τράμπο άρχισαν αμέσως μετά, αλλά ήταν φανερό ότι είχε μπει ήδη στη λίστα του Μακάρθι.

Αυτό ίσως δείχνει ένα μόνο μέρος της ψυχροπολεμικής περιόδου και της αντικομμουνιστικής υστερίας, καθώς ο Κάπρα ήταν ένας συντηρητικός άνθρωπος, που ως μετανάστης, που πέρασε πολλά στην παιδική και νεανική του ηλικία, μπορεί να χαρακτηριστεί και ένας καλλιτέχνης που υπηρέτησε τις «αμερικανικές αξίες» - ακόμη και το ιδιότυπο δικό του αμερικανικό όνειρο.

Αυτά όμως είναι απλώς ιστορία. Η ταινία του Κάπρα, ζει αγέραστη εδώ και 70 χρόνια, διότι στο γεμάτο σφρίγος σώμα της μεταφέρει πανανθρώπινα απλά μηνύματα και κυρίως αποτελεί ένα μνημείο καλλιτεχνι-

κής κληρονομιάς. Πέρα από τα ευφάνταστα πλάνα της και τη δεξιοτεχνία με την οποία έχουν δουλέψει όλοι οι τεχνικοί συντελεστές της, η ταινία στηρίζεται στην αξιοθαύμαστη αφηγηματική ικανότητα του Κάπρα, που εδώ ξεπερνά και τον ίδιο του τον εαυτό, αλλά και τη φημισμένη επιμονή του να αναδεικνύει τους δεύτερους ρόλους που γεμίζουν την ταινία με υπέροχους χαρακτήρες και δυνατά μηνύματα. Χαρακτήρες οι οποίοι μένουν ανεξίτηλα στη μνήμη του θεατή.

Ο Τζίμι Στιούαρτ στον πρωταγωνιστικό ρόλο συγκλονιστικός, δίνει μια άλλη διάσταση στην υποκριτική, με την εσωτερική του ερμηνευτική δεινότητα. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι ο Στιούαρτ ήταν από τους ελάχιστους ηθοποιούς που εκτιμούσαν βαθιά, εκτός του Κάπρα, ο Χίτσκοκ, ο Πρέμιγκερ και άλλοι κορυφαίοι του σινεμά. Δίπλα του, στο ρόλο της συζύγου, εξαιρετική η Ντόνα Ριντ. Εδώ ίσως πρέπει να αναφερθεί ότι αρχικά για το πρωταγωνιστικό ζευγάρι προοριζόνταν οι Κάρι Γκραντ και Τζιν Άρθουρ. Όχι και άσχημα, αλλά ο Στιούαρτ ήταν η ιδανική επιλογή: Όχι μόνο ήταν καλύτερος ηθοποιός, παρότι ο Γκραντ μεγαλύτερο όνομα, αλλά κυρίως γιατί οι συχνές ψυχολογικές εναλλαγές του πρωταγωνιστή μπορούσαν να ερμηνευτούν μόνο από έναν Στιούαρτ.

Δίπλα τους εμφανίζονται, σε δεύτερους ρόλους, αλλά πραγματικά αριστοτεχνικά δοσμένους, οι Λάιονελ Μπάριμोर (στο ρόλο του τραπεζίτη), Τόμας Μίτσελ, Χένρι Τράβερς, Γκλόρια Γκράχαμ, Γουόρντ Μποντ και άλλοι.

Δικαίως το «Μια υπέροχη Ζωή» θεωρείται μία από τις σπουδαιότερες ταινίες του αμερικανικού κινηματογράφου και δεν είναι τυχαίο ότι το Αμερικανικό Ινστιτούτο Κινηματογράφου την κατατάσσει στην 11η θέση. Σίγουρα, όμως αυτή η ταινία του Κάπρα είναι η καλύτερη για το πνεύμα των Χριστουγέννων.

“Ο Μάγος του Οζ”

(“The Wizard of Oz”) Μία υπερπαραγωγή και συνάμα από τις σημαντικότερες δημιουργίες του αμερικανικού σινεμά, κυρίως για την καλλιτεχνική και αισθητική της αξία – ένα σωστό επίτευγμα για την εποχή της ταινίας, που γύρισε ο Βίκτορ Φλέμινγκ, έχοντας για πρωταγωνίστρια τη θρυλική, το «παιδί θαύμα», Τζούντι Γκάρλαντ. Η ταινία, που βασίζεται στο υπέροχο παραμύθι ενηλικίωσης του Φρανκ Μπάουμ, ήταν η απάντηση της Metro στην τεράστια επιτυχία της «Χιονιάτς και οι επτά νάνοι» από την Disney.

Είναι χαρακτηριστικό ότι όταν η ταινία βγήκε στους κινηματογράφους το 1939, δεν πήγε πολύ καλά στα ταμεία, αλλά προτάθηκε και κέρδισε τα Όσκαρ μουσικής και τραγουδιού, ενώ έχασε το Όσκαρ καλύτερης ταινίας από το «Οσα παίρνει ο άνεμος». «Ο μάγος του Οζ» θεωρείται από την ΟΥΝΕΣΚΟ παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά, ενώ βρίσκεται και ανάμεσα στις 100 σημαντικότερες ταινίες του αμερικανικού σινεμά. Να σημειωθεί ότι η ταινία προβλήθηκε για πρώτη φορά το 1956 από το δίκτυο CBS, το οποίο από το 1959 και μετά το καθιέρωσε σαν την ετήσια χριστουγεννιάτικη ταινία του.

Η ορφανή Ντόροθι Γκέιλ, που μεγαλώνει σε μία φάρμα του Κάνσας, μαζί με τους θείους της, μεταφέρεται κατά λάθος στη χώρα του μάγου Οζ μαζί με το σκύλο της. Εκεί την υποδέχεται η καλή μάγισσα του Βορρά, αλλά σύντομα θα πρέπει να αντιμετωπίσει τη κακή μάγισσα της Δύσης...

“Σκρουτζ”

(“Scrooge”) Μία από τις καλύτερες χριστουγεννιάτικες ταινίες και σίγουρα η καλύτερη μεταφορά της πολυδιαβασμένης νουβέλας του Καρόλου Ντίκενς «Κάλαντα Χριστουγέννων», που έγραψε το 1843. Η επιτυχία της ταινίας βασίζεται κατά κύριο λόγο στις ερμηνείες των Άλμπερτ Φίνεϊ και Άλεξ Γκίνες, αλλά και στη θαυμαστή αναπαράσταση του βικτοριανού Λονδίνου, από το σκηνοθέτη της Ρόναλντ Νίμι. Η ταινία είχε προταθεί για τέσσερα Όσκαρ (μεταξύ των οποίων σκηνικών και α' ανδρικού ρόλου, για τον Φίνεϊ), αλλά δεν πήρε κανένα, παρότι ο κορυφαίος ηθοποιός, που κέρδισε τη Χρυσή Σφαίρα, ήταν ο ιδανικός στο ρόλο του τσιγκούνη και κακότροπου εμπόρου Σκρουτζ.

Η ιστορία γνωστή: Ο Σκρουτζ, που μισεί τα Χριστούγεννα, γιατί τα θεωρεί χάσιμο χρόνου και χρήματος, φέρεται με απαίσιο τρόπο στον υπάλληλό του Μπομπ, αλλά και στο μοναδικό του ανιψιό Φρεντ, μέχρι που θα τον επισκεφτεί το πνεύμα του πεθαμένου συνταξιούχου του Τζέικομπ και του ανακοινώνει ότι θα τον επισκεφτούν τρία πνεύματα, όπως και συμβαίνει.

“Το θαύμα της 34ης οδού”

(«Miracle on 34th Street») Κλασική χριστουγεννιάτικη ταινία του 1947, που αν και χαρακτηρίζεται κωμωδία, ξεχωρίζει για τη ρομαντική και τρυφερή διάστασή της. Η ταινία, που σκηνοθέτησε ο Τζορτζ Σίτον, γνώρισε τεράστια επιτυχία όταν προβλήθηκε και κέρδισε τα Όσκαρ σεναρίου και β' ανδρικού ρόλου για τον Έντμουντ Γουέν, ενώ έχουν γυριστεί αρκετά ριμέικ, που δεν φτάνουν το πρωτότυπο. Εκτός από τον Γουέν, παίζουν η Μορίν Ο'Χάρα, ο Τζον Πέιν, ενώ ένα σημαντικό ρόλο κρατά και η οκτάχρονη τότε Νάταλι Γουντ.

Η ιστορία της αφορά έναν ηλικιωμένο άνδρα, που προσλαμβάνεται από ένα πολυκατάστημα για να υποδυθεί τον Άγιο Βασίλη, την περίοδο των εορτών. Σύντομα, οι υπεύθυνοι του καταστήματος ανακαλύπτουν ότι έχει μια αλλόκοτη συμπεριφορά και ότι ο ηλικιωμένος ισχυρίζεται ότι είναι ο πραγματικός Άγιος Βασίλης.

“Λευκά Χριστούγεννα”

(“White Christmas”) Απολαυστική ρομαντική κομεντί του 1954, με πολλά τραγούδια γραμμένα από τον Άιβιν Μπερλίν, που γύρισε ο Μάικλ Κέρτιζ («Καζαμπλάνκα») έχοντας ένα λαμπρό καστ στη διάθεσή του, μεταξύ των οποίων οι θρυλικοί Μπινγκ Κρόσμπι και Ντάνι Κέι, αλλά και η εκθαμβωτική Μάρτζορι Ρέινολντς.

Η ταινία, που ήταν από τις πιο πετυχημένες του Χόλυγουντ τη δεκαετία του '50, ξεκινά τις παραμονές Χριστουγέννων του 1944, εν μέσω του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, με δυο φίλους, ηθοποιούς να ψυχαγωγούν τον αμερικανικό στρατό. Ο πόλεμος τελειώνει και οι δυο τους βρίσκονται πλέον στη Νέα Υόρκη να βρίσκονται στο απόγειο της καριέρας τους. Κατά τη διάρκεια των ακροάσεων μιας νέας παραγωγής γνωρίζονται με δυο αδελφές χορεύτριες, για να ξεκινήσει ένα ντόμινο από ευτράπελα. Το φινάλε απολαυστικό, φαντασμαγορικό και συγκινητικό, με μία δόση απόδοση τιμής σε αυτούς που πολέμησαν...

“Πολυθρόνα για δύο”

(“Trading Places”) Εξαιρετική κωμωδία τοποθετημένη στις εορτές των Χριστουγέννων αλλά και στο πνεύμα των Άγιων Ημερών, που γύρισε με δύναμη, ρυθμό και ανατρεπτική ματιά, ο ικανότατος αλλά άπιστος Τζον Λάντις («Οι ατίθδες με τα μπλε»). Ουσιαστικά η ταινία αποτελεί μία καταγγελία της οικονομικής ελίτ, που ακόμη και για την πλάκα της δεν διστάζει να καταστρέψει τη ζωή ενός ανθρώπου. Μόνο που εδώ το πνεύμα των Χριστουγέννων δεν έρχεται για να φέρει στο σωστό δρόμο τα κοράκια της Γούλντ Στριτ, αλλά ως νέμεσις και μάλιστα μέσω ενός μαύρου απατεωνίσκου. Θαυμάσιοι οι Νταν Ακρόνιτ, Έντι Μέρφι, Τζέιμι Λι Κέρτις, Ντον Αμίτσι και Ραλφ Μπέλαμι.

Δύο αδέρφια, πλούσιοι ηλικιωμένοι χρηματιστές, λίγες ημέρες πριν τα Χριστούγεννα, διαφωνούν για το αν η διάνοια σχετίζεται με την κληρονομικότητα και βάζουν στοίχημα ένα δολάριο για να δουν αν ο ανερχόμενος και καλύτερος υπάλληλός τους μπορεί να αντικατασταθεί από ένα ζητιάνο μικροαπατεώνα. Ταυτόχρονα, θα παγιδεύσουν τον υπάλληλό τους για να τον στείλουν στο ταμείο ανεργίας και μάλιστα με την κατηγορία της κατάχρησης.

Ο πρόεδρος και το Διοικητικό Συμβούλιο του Μουσείου Τυπογραφίας σας εύχονται

ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Μουσείο ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
Γιάννη & Ελένης Γαρεδάκη

ΒΙΟ. Π.Α. Χανίων, Κτίριο 13-03, Χανιά 73200, Κρήτη
Τηλ.: 28210 80090 E-mail: info@typography-museum.gr
www.typography-museum.gr

226
ΔΕΚΕΜΒΡΗ

2019

ΦΙΛΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

ΓΙΑΝΝΗΣ
ΧΑΡΟΥΛΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΤΖΑΝΗΣ
ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ
ΜΠΑΜΠΗΣ ΠΑΡΑΣΧΑΚΗΣ

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΟΛΑ ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΠΡΟΣΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΥΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ

